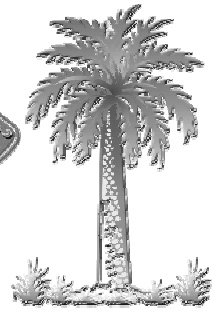

מזל התאחדות

יוצא לאור

ע"י התאחדות אברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק - אלעד

א' תשרי תשס"ט

ראש השנה

שנה י"ב גליון תקע"ט

תוכן העניינים

לקח טוב.....עמוד ב'

רבש תמרים.....עמוד ג'

בשפתי צדיקים.....עמוד ד'

פרפראות לחכמה.....עמוד ה'

חוקים להורותם.....עמוד ו'

דבר בעתו.....עמוד ח'

דברות קודש

רביה"ק בעל דברי י"ז.....עמוד י"ד

רביה"ק בעל בר"מ זי"ע.....עמוד י"ח

רבינו שליט"א.....עמוד כ"ב

להכנסת מודעות, ברכות מזל טוב,

הנצחת שם, לעילוי נשמת

ולכל שאר עניני המערכת

הארות והערות וכדו'

אפשר לפנות

להד"ר יושע פאל'ק שווארץ הי"ו

011-972-527617061

בראש השנה יכתבו

ברעם ביום בהיר קיבלו מנהלי הישיבה את המכתב ממרחקים, שהבחור העני והיתום שנמנה בין תלמידיהם נתייתם זה עתה גם מאמו ששקבה חיים ל"ע בדמו ימיה, ועליהם מוטל המלאכה להודיע להבחור הכשורה המרה שיקבל עליו דיני אבילות כדין.

תפוס שרעפים ואובדי עצות התהלכו האריך לגלות להבחור אשר עולמו כבר מזמן חשכה לו כשנתייתם בגיל רך מאביו, באין מי שיתמוך בו כעניני גוף וממון, והאריך יהי' בכוחו לעמוד בזה כשיתודע שאמו עזבוהו לאנחות.

עד שצא רעיון במוחם שיקנו לו בגד חדש ומהודר, ובכיסו יניחו את המכתב הנורא הזה, וכך כשיקרא את המכתב יהיה תונתו וצעריו מהולה בשמחתו מהבגד הנאה אשר עינו לא שזפתה ולא ראתה מעולם מחמת גודל עניותו ובוזה יהיה לו נחמה פורתא.

משל זה אמר החפץ חיים פע"א כשנכנס לביהמ"ד בליל ראש השנה וראה את הציבור יושב כששמחת החג נסוך על פניהם, והוסיף שאמנם כן נפסק בטור ובשו"ע שבר"ה מסתפרין לכבוד יו"ט ולובשין בגדים חדשים לכבודו של חג, ברם כל אחד ואחד צריך להיות מייצר ודואג האם אין ח"ו מכתב רע בכיסו, והאם אין בגדיו מחפין על גזירה או בשורה לא טובה ח"ו.

ומה נורא הוא יומא הדין שבו יכתובו מי לחיים ומי למוות וכדמובא בספה"ק לפרש מאמרינו "וכל באי עולם יעברו לפניך כבני מרון" ולכאורה למה דימתו הפייטן דייקא לצאן, אך התי' הוא דביום הדין נחשבנו כצאן העומדים להיעשר במעשר בהמה, דאותו בהמה שיצא עשירי הוא למבח מובל, אבל הוא עצמו אינו יודע מאומה, וכשקיבל הסימן מחוט הסיקרא על גבו לא יורד לסוף כוונתה שהוא מוכן ומזומן לשחיטה והולך ומטייל בדיר יחד עם האחרים, אבל אם חשה דהו פיקה היה הולך למים לרחוץ מעליו הכתם שלא להכירו ואז היה ניצול ממות, וכמו כן הקב"ה מעביר צאן קדשים ישראל תחת שבטו ומונה, ויכול להיות שיש בביהכ"נ איש אשר עליו הסימן מחוט הסיקרא אשר יהיה קודש בשנה הזאת והולך בשמחה לביתו, על כן עצה היעוצה שיכבסו את הכתמים במים ע"י תפילות ובכיות להוותך חיים לכל חי שיכתבנו ויהתמינו לאלתר לחיים בספרן של צדיקים גמורים.

ועל כגון דא כתיב קרעו לבבכם ואל בגדיכם, דע"י תשובה ומעשים טובים שהם כתרים בפני הפורעניות יכול כל אחד להפוך את הקללה לברכה, ולהמתיק מידת הדין לרחמים גמורים והסדים נגלים, ונזכה כולנו יחד לכתיבה והתימה טובה ולשנת גאולה וישועה, ותכלה שנה וקללותיה תחל שנה וברכותיה.

להתחיל טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר וחסידות נאמרים

הגדולה תקנו להתפלל על פרנסה, כתבנו בספר פרנסה וכדומה. ובפשיטות יש לומר שבני ישראל מבקשים פרנסה שיהי' להם כח לעבוד אותו ית' ולגדל בנים לתורה, אבל הבל מבקש רק להנאתו למלא רעבונו, ויפה דייקו בלשונם שצוחק ככלבא, שרק על האנשים שמבזונוק רק על הנאתו מתרעם, אבל מי שצווח על פרנסה כדי להיות יהודי, אין עליו תרעומת, אדרבה מכבד בוה"ק דכל אדם צריך להתפלל על פרנסה. (דבר המלוכה)

☆

בגמ' איתא (ראש השנה כז) ציפהו זהב במקום הנחת הפה פסול, וי"ל שזה רומז על המוכיח בשער שמורים קולו כ"שופר" שתהיה כוונתו זכה לשם תוכחה ומוסר שיטובו השומעים דרכיהם, אך אם "ציפהו זהב במקום הנחת הפה" שכל מגמתו בדבריו היוצאים מפיו אינו רק כדי להוציא היטב "כסף וזהב", מוכיח כזה הוא פסול. (ילקוט פנינים)

☆

ציפהו זהב במקום הנחת הפה פסול, כי איש הישראלי חייב לעבוד את ה' בפיו לעסוק בתורה ולהתפלל בקול לעורך הכוונה, אמנם הרשע לא יעשה "הנחת הפה" לתורה ולתפלה כי את הכל יצפה בהוהב שהוא נותן לצדקה, לכן אמרו חז"ל "ציפהו זהב במקום" שצריך להיות "הנחת פה, פסול", כי צדקה כזאת פיגול הוא לא ירצה. (הגה"ק מדויקוב זי"ע)

☆

בגמ' למה תוקעין בראש השנה, וי"ל דהנה התקיעות פשוטים מרמזים לשמחה, ומה זו השמחה, ואמר, רחמנא! אמר תקעו, כי מרחמנותו של הקב"ה אמר שנהי' בטוחים שיוציא משפטינו לאורה, ואמר אחר כך למה מרעין, הלא התרועה מוריד על דין, ואמר, רחמנא! אמר וזכרון תרועה, שעל ידי כך נהיה וזכרון שמך עליון יושב על כסא דין. (תהלות ישראל)

כאשר מביא ח"ו איזה צער על אדם א' הוא דן כל המשפחה אם ראויים לצער הזה כי וודאי כל המשפחה מצערין בצערו וכמ"ש הכתוב הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט וא"כ זה הוא הטעם שאמר דאגה בלב איש ישיחנה לאחרים כי אפשר האדם שהוא מספר לו דאגתו הוא צדיק ואינו ראוי לצער זה שיצטער בצערו וממילא יסתלק ממנו ג"כ הצער כדי שלא יצטער אותו צדיק בצער עי"ש, והנה זה נודע בזמן שישראל שרויין בצער ח"ו שכניה מזה אומרת קלני מראשי וכי כמבואר במשנה וגם מבואר בוה"ק פ' תולדות אשר יעקב נקראת השכינה הקדושה עי"ש, וי"ש הפיימן באין מליץ יושר מול מגיד פשע אזי תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט היינו תגיד שגם לשכינה הקדושה מניע המשפט כי השכינה הקדושה כביכול מצטערת בצער ישראל וממילא עי"ז יצדקנו במשפט המוך המשפט כי השכינה הקדושה אינה ראויה לצער הזה שתצטער ח"ו וא"כ לא יבא עלינו שום צער ח"ו רק טוב. (אמרי יוסף)

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט, אף באין מליץ יושר מול מגיד פשע, שיוכל להפוך אותיות פשע לשפע, אז תגיד ליעקב דבר חוק, חוק לישנא דמווני שתשפיע עליהם שפע ממעל. (גן יוסף)

☆

בש"ע (אורח סי' תקפ"ז סי'א) שופר של ראש השנה מצותו בשל איל וכפוף, וי"ל מפני שעיקר מצות התשובה אשר בה יגיע הבעל תשובה הוא שישפיל את עצמו וידיה כפוף.

☆

ידוע שבתקוני זוזר מנגה מאוד לאותם האנשים שכל בקשתם בימים נוראים על פרנסה, וקרא אותם צוחק ככלבים הב' ודקשו המפרשים הא' אנשי כנסת

מלך ממלט מרעה ליודעי תרועה האל קדוש מלך זכור אחוז קרן לתוקעי לך היום בקרן נורא וקדוש, ויש לומר דמי שיודע לכוון כוונות הקדושות של תק"ש יודע לרצות את בוראו בתרועה, אין צריך להתעוררות הזכות של עקדת יצחק כי השופר בעצמו יש לו כח לעורר רחמים ולפעול ישועות על ישראל בזכות המצוה הק' של תק"ש שעולה בתקיעה ובכוונות, אבל מי שאינו יודע לכוון הכוונות הקדושות ולרצות את בוראו עם השופר צריך להתעוררות זכות העקידה, ובה יתבאר הפיוט מלך ממלט מרעה "ליודעי תרועה" היינו להיודעים כוונת התרועה הקב"ה ממלט אותם מרעה בכח מצות שופר לכה, אבל "מלך זכור אחוז קרן" שאנו מבקשים להשי"ת שיוכור עקדת יצחק אשר נשחט תמורו איל הנאהב בסבך בקרניו, "לתוקעי לך היום בקרן" היינו דכמו קרן הוא פסול לתקוע בו, כן דם תוקעים בלי כוונה שהוא כתוקע בקרן, מבקשים אנו להשי"ת שיוכור להם עקדת יצחק להגן עליהם, וכן פ' בוה"ק (פ' פנחס מאמה"ב אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, רצ"ל להיודעים כוונת התרועה אשרי להם כי ה' באור פניך יהלכון ממילא, דאין צריכין להזכרת זכות אבות.

☆

באין מליץ יושר מול מגיד פשע, דעיקר הוא דאדם אע"פ שהטא רק כיון שיודע שחטא ומבטו מלפניו ית"ש שימחול לו ומכיר בשפלותו, זה הוא גופא למליץ יושר לפניו, וזהו באיין, כשאדם מחזיק עצמו לאין, זה גופא מליץ יושר. (קדושת לוי)

☆

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקנו במשפט המלך המשפט, ויש לומר בהקדם מ"ש בסה"ק אגרא דפרקא עה"פ (משלי י"ב) דאגה בלב איש ישיחנה שכ' שם כי הקב"ה

דבש תמרים

פנינים יקרים, מבאר הפרוה שרים,
רבותינו הקדושים עצי התמרים

בפיוט היום הרת עולם, אם כבנים
רחמינו כרחם אב על בנים וכו'.
ווייל עפיימ שנחלקו בנמי (קידושין
לו). רבי יהודה סובר דאם ישראל
עושין רצונו של מקום קרוים בנים
למקום ואם אין עושין רצונו של
מקום קרוין עבדים, ור"מ ס"ל בין כך
ובין כך קרוין בנים, וידוע דקיימיל
בכל דוכתא דפליגי ר"מ ור"י הדלכה
כר"י, והטעם דאין הלכה כר"מ
אמרז"ל (עירובין יג:) גלוי וידוע לפני
מי שאמר והיה העולם שאין בדורו
של ר"מ כמותו, ומפני מה לא קבעו
הלכה כמותו מפני שלא יכלו חביריו
לעמוד על סוף דעתו, ולפי"ז אפ"ל
דמה שאין הלכה כר"מ הוא רק
בעוה"ז שלא יכלו לעמוד על סוף
דעתו, אמנם הרי קמי שמיא גליא
שאין בדורו כמותו והקבי"ה יכול
לירד לסוף דעתו של ר"מ אי"כ שפיר
פוסק הקבי"ה הילכתא כוותה דר"מ,
ולפי"י יתכן שאצל הקבי"ה הוי
הילכתא דאף כשאין עושין רצונו של
מקום מ"מ קרוין בנים כוותיה דר"מ,
וזי"ש אם כבנים, פ"י בשעה שישראל
עושין רצונו של מקום וקרוין בנים
לכו"ע, אז רחמינו כרחם אב על
בנים, ואם כעבדים, בזמן שאין עושין
רצונו של מקום דאז לר"י קרוין
עבדים, אז עינינו לך תליות, שהרי
אתה יכול לירד לסוף דעתו של ר"מ
ותוכל לקבוע הלכה כמותו, עיי"כ
בקשתינו שתחנינו ותוציא כאור
משפטינו הדלכה כר"מ, דאף באין
עושין רצונו של מקום אנחנו נקראים
בנים, וממילא תרחמינו כרחם אב על
בנים בכל אופן. (דברי יואל)

★

במ"י ראש השנה (דף טז:) למה
תוקעין ומריעין וכו' ותוקעין

ומריעין וכו', וכתבו בתוסי (ד"ה
כדי) בשם הירושלמי, כדי שמע קל
שיפורה זימנא חדא, בחיל ולא בחיל,
וכדי שמע תניין, אמר ודאי זהו
שיפורה דיתקע בשופר גדול
ומתערבב. ואפשר לבאר על פי מה
דמתאמרא משמיה דהגה"ק מהר"ד
מבעלזא זי"ע לבאר הכתוב וילכו
ויעשו בני ישראל כאשר ציוה ה'
את משה ואהרן בן עשו, ופירש"י
להגיד שבחן של ישראל שלא הפילו
דבר מכל מצות משה ואהרן, ומהו
בן עשו, אף משה ואהרן בן עשו.
וביאר על פי מעשה שהיה הרה"ק
הרבי ר' אלימלך מליזענסק זי"ע
שפעם אחת איקלע לעיר אחת,
וכאשר נסע לדרכו ליווהו כל אנשי
העיר, ויהי בהגיע העגלה חוץ לעיר
ירד הרה"ק מן העגלה והלך ברגליו
יחד עם כל הקהל, וכשראו האנשים
התפללו מאד דהלא כל מטרת
הילוכם היה ללוות אותו ובאופן זה
אין הלויה ניכרת, ואף היא לעומתם
הטעים ואמר, כי יען שראה שהם
מקיימים המצוה בהתלהבות גדולה,
לכן ירד מן העגלה כדי לכלול עצמו
עמם במצוה זו, וזהו הפ"י אף משה
ואהרן בן עשו, שכאשר ראו משה
ואהרן ההתלהבות הגדולה שאחזה
את כל ישראל בעשיית הפסח, כללו
אף הם עצמם בתוך כלל ישראל,
עכ"ד. והנה כי בן י"ל מה שאחז"ל
שהקבי"ה שומר משמרתה של תורה,
כי בשעה שהקבי"ה רואה את בני
ישראל מתלהבים ברשפי אש
והתלהבות עצומה בקיום המצוות,
כביכול הרי הוא כולל עצמו עמם.
וכמו כן בשעה שבני ישראל עוסקים
במצות תקיעת שופר בהתלהבות
וביראה עילאה, הקבי"ה כביכול כולל

עצמו עמם ושומר משמרתה של
תורה וגם הוא תוקע בשופר, וכאשר
שומע השמן קל שיפורה תניין דחינו
מה שהקבי"ה בעצמו תוקע בשופר,
אז מתבהל ומתערבב, וחושש דהו
שיפורה דיתקע בשופר גדול, אשר
אז עתיד הקבי"ה בעצמו לתקוע
בשופר, ככתוב (זכריה ט יד) וה'
אלקים יתקע בשופר. (ברך משה)

★

אשרי העם יודעי תרועה ה' באור
פניך יהלכון. ונראה לפי מה שפ"י
בקבלת יעקב דברי התנא (אבות פ"ג
מ"ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו
חכמתו מתקיימת, כי שופר נקרא
חכמה (שבת ק"ז), וצריך להקדים לו
היראה, ואז חכמתו, היינו תקיעת
שופר, מתקיימת עכ"ד, ועל כוונה זו
צרח הנביא (עמוס ג ו) אם יתקע
שופר בעיר והעם לא יחרדו, כי
הנביא מתמה ואומר אם יתקע שופר
בעיר, האיד יתקע השופר לעורר
לבב ישראל, וכי עד הנה ועם לא
יחרדו, הלא עד עכשיו היה צריך
דמאימת הדין תבחיל נפשינו, והנה
יש עצה לזכות ליראת שמים והוא
על ידי עסק התורה, כמו שאמרו
רו"ל (אבות פ"ב מ"ה) אין בור ירא
חטא, ומכלל לאו אתה שומע ה', כי
העוסק בתורה זוכה להיות ירא שמים
ולחשמו מכל דבר פשע, וזה שאמר
הכתוב אשרי העם יודעי תרועה,
שיודעים לרצות את בוראם בתרועה,
ולפעול רב טוב לבית ישראל על ידי
מצות תקיעת שופר, ושעם הדבר הוא
כי ה' באו"ר פניך יהלכון, היינו
שהם הולכין באור התורה ועל ידי זה
הם זוכים ליראת שמים, ועל כן
חכמתם מתקיימת.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

סיפורי צדיקים, בביאור הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

בשפתי צדיקים

לקונה עבדיו בדיון...

יסופר שלהרה"ק מבארדיטשוב ה' פעם אחת בראש השנה עלית נשמה, וכשהעיר את עצמו סיפר את חזיונו, שעלה למרום וראה מקום משפט והוא אולם גדול אשר בו ידונו כלל ישראל, והשטן מתעסק ברוב חילו, הולכים במרוצה ומביאים חבילות חבילות מעבירות שונות, והחבילות מתרבות בכל רגע, ויבט הרב, והנה הוא בעצמו עומד למליץ בעד כלל ישראל, וכמעט שאין ביכולתו לעמוד נגד המון מלאכי קטיגורים הנשענים על אשמות חבילי העבירות הנקבצים שם, וירא והנה בימינו פתח פתוח לגן עדן, מקום משכן האבות הקדושים והצדיקים, ובצד שמאל פתחו של גיהנום, אש בוער כתנור סיד, ראה שאין העת לעמוד בחיבוק ידים, ויהי בנתיים כאשר שבו המקטריגים להביא עוד מהחבילות, ויחסוף החבילות הנאספות אחת ושתיים עד אשר כלם, ויזרקם לפתח הגיהנום, וישרפם בלהט האש הבוער, ויהי כאשר שב השטן עם מחנהו, וירא כי יגע לריק ולשווא ה' עמלו כי סחורתו אשר שמר כל השנה כאישון עינו נגנב ממנו, ויזעק זעקה גדולה, ותיכף נתן עינו בהרב מבארדיטשוב שרק הוא ה' הגנב הזריז, ויתפשהו בבגדו, והוליכו לבית דין של מעלה לדונו, השטן תבע "גנב כי ימצא", ישבו לדין ופסקו כדינו של תורה "שלם ישלם ואם אין לו ונמכר בגניבתו", והוחלט למכור את הרב מבארדיטשוב לעבד, ועל זה נעשה רעש גדול בעולמות העליונים, האבות הקדושים והצדיקים עזבו את מקומם בגן עדן, ובאו לקנותו ולפדותו, והשטן שזה רבות בשנים נתן עינו על הרב מבארדיטשוב, הרבה מוהר ומתן והפקיע את השער, וכמה שרצו האבות ליתן הוסיף השטן יותר ויותר מפני שרצה לזכות בהקנין הלז, או אז עמד הקב"ה בכבודו ובעצמו, והביא המחיר היותר גדולה ואמר: "לי הארץ ומלואה", ואני קונה אותו וזכה הקב"ה במקחו, ובני ישראל יצאו זכאין, והוסיף הרה"ק מבארדיטשוב ואמר: בזה פירשתי דברי הפייטן, "לקונה עבדיו בדיון", כדי "לרחם עמו ביום דין".

(תולדות קדושת לוי)

ונתנה תוקף...

איש נגיד אחד היה רגיל לנסוע אל הרה"ק ר' יצחק אייזיק מקאליב ז"ע על ימי ר"ה מידי שנה בשנה, כי תפילתו בכלל ותפילת הנתנה תוקף שלו בפרט היו ערבים עליו עד מאוד וה' חפץ מאוד ליקח עמו גם את אשתו לקאלוב, למען תשמע גם היא את נעימות תפילת ונתנה תוקף של הצדיק, אך בכל פעם ה' לא איזה סיבה אשר מנעה ממנה מלבוא לקאלוב על ראש השנה, ולא איסתייע מילתא שתוכל לשמוע זאת מפה קדשו, ויהי היום, באמצע זמן החורף קור ושלג נזדמן לפני הרה"ק מקאלוב מצוה של הכנסת כלה, ונסע לדרך לאסוף ולקבץ נדבות בני ישראל, והגיע ובא אל

עירו של אותו נגיד וחסיד, כאשר בא הרה"ק אל ביתו וצל קורתו לבקש ממנו נדבה, עלה בדעתו של נגיד כי עתה עת מצוא והזדמנות טובה שתוכל אשתו להאזין ולשמוע את תפילת ונתנה תוקף של הרה"ק מקאליב, ונתייעץ עמה בדבר זה לאמור שהיות שזכו שצדיק זה בא לבית מלונם, ע"כ מה טוב היה להציע ולבקש ממנו שיאמר עתה הפיוט ונתנה תוקף כמו בר"ה, ותוכל לשמוע אל הרינה ואל התפילה, אז תשבע מנעימות מונגינותיו, ותראה עד כמה צדקו דבריו שכדאי והגון לנדוד למרחקים למען לשמוע תפילה נעימה ויפה כזו, אך איך ירהיב בנפשו לבקש מלפניו כזאת אשר בימי טבת ושבת יען ויאמרו ונתנה תוקף קדושת היום, דוגמת ר"ה איום ונורא הלא לצחוק יחשב, אמנם לאשר שהוא עוסק כעת בדבר מצוה לקבץ כסף נדבות ישראל, ובגלל זה צריך לטרוח זמן רב בטרחה מרובה, עד שיקבץ את הכסף הנדרש, על כן יציע לתת לו מכיסו כל הסכום בפע"א באופן שלא יצטרך לנדוד עוד, רק אז יוכל ליסע לביתו וכל טוב בידו, ברם יעשה זאת רק בתנאי שהצדיק ימלא בקשתו זאת, העצה הוטבה בעיני אשתו, והוא נכנס אל הרה"ק והציע לפניו את כל אשר גמרו בדעתם, ואשר עי"ז יהיה זה וזה נהנה, הצדיק ישיג את שאלתו ובקשתו די כסף אשר יחסר לו לדבר מצוה אשר קבל עליו, וגם הוא ישיג מטרותיו רצונו וחפצו שאשתו תשמע את נעימת קדוש של תפלת הרה"ק על ונתנה תוקף, ויהי כאשר שמע הרה"ק מקאליב את ההצעה הזו לא דחה אותה על אתר, רק השיב לו כי עוד צריך להתיישב בדבר, ולמחר ישיב לו מענה, האיש יצא שמח וטוב לב, ויספר לאשתו כי יש תקוה שישגי את מבוקשו ורק צריך עוד להתיישב ומחר יהיה האות הזה, ויהי ממחרת נכנס אל הרה"ק לשמוע ממנו איך נגמר הדבר אצלו לטובה, והרה"ק השיב לו: הן אמת שלדבר גדול היה נחשב אצלי לקבל כל הסכום הנדרש בפעם אחת, שע"ז הייתי מרויח זמן הרבה שלא אצטרך לבלות כל כך זמן ולהתבטל מדברי תורה, ומה גם הייתי חוסך לעצמי הרבה טירחא טלטולי גברא וחולשא דאורחא, אך נתיישבתי בדעתי "אז ווען אייזיק זינגט ונתנה תוקף קומען זיך צוזאם די פמליא של מעלה, און ביי ומלאכים יחפזון ציטערן די מלאכים באמת, נו איז דענטסמאל דבר בעתו ר"ה און יו"כ, אבער איצט ווען איך וועל מטריח זיין אין איין פראסטן וואכן טאג די פמליא של מעלה, און די מלאכים ווען ביי מיר זאגן ונתנה תוקף, זה אל זה ישאלו מה זה ועל מה זה הרעש והרעדה עתה, ויאמרו: אייזיק ברויך געלט, פארדעם זאגט ער ונתנה תוקף, ויאמרו המלאכים: אוי, רק בשביל מעות הטריח והרעיד אותנו כל כך, וגם אני אתבייש מפניהם, אז וועגן דריי הונדערט רייניש זאל איך מטריח זיין כל צבא מרום צו ציטערן פאר פחד, ע"כ אני מונע מזה וחלילה לי מעשות כדבר הזה.

(אביר הרועים)

פרפראות לחכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים,
בפתור ופרח משוקדים

על עצמם לשוב אל ה' וללכת בדרכיו ואח"כ נשכח מהלב וחוזרין לסורם, וז"ש "מכף רגלי" מאז תום הרגל – היינו התג של סוכות, "ועד ראש" זה ראש השנה הבא, דהיינו כל השנה חוץ מחדש תשרי, "אין בי מתום" שאין בי התמימות בעבודת ה'.

(הגה"ק ר' יוסף פונצנר חתן הגודע ביהודה זי"ע)

☆

בפיט במוסף לר"ה הן למוות הן לחיים חי חי יזכור. וי"ל עפ"י"מ שאחז"ל (ראש השנה ט"ז) שלשה ספרים נפתחים וכו' צדיקים נחתמין לאלתר לחיים וכו' בינונים תולים ועומדים דהנה אי דאסור לומר לחיים בפתח לפי שמשמע לא חיים, רק בצירי, ובה יש לומר שצדיקים גמורים נכתבין לאלתר לחיים בנקודתן בצירי ורשעים גמורים נכתבים לאלתר למיתה דהיינו לחיים בפתח, ובינונים תולים ועומדים שנכתבים ב"רה באותה ספר לחיים רק בלי נקודות, לכן תולים ודתיבה לחיים עומד ומצפה לנקודתן, וביה"כ"פ נכתב דחתימה כלומר הנקודות שהוא סוף דבר של דתיבה אם לחיים או למוות, וזהו שאמר הן לחיים והן למוות חי חי יזכור שבין כך ובין כך תיבת לחיים נכתב ורק הנקודות משתנים ובהו יל"פ הפזט במוסף ליום ב' דר"ה "היום יפתחו שלשה ספרים מנוקדים" דהיינו שהנקודות משתנים בכל ספר.

(בשם הרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע)

☆

באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט ונל"פ דהנה אי' בגמ' (סנהדרין י"ז) סנהדרין שראו כולן לחובה פוטרין אותו והוא חוק בלי טעם דאינו מתקבל על הדעת דברשע ודאי שהכל מחייבין אותו יהיה פטור, אך בדיני שמים אין הולכין אחר הדוב וראיה דכתיב אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישור ויחננו ויאמר פדעוהו, א"כ יוכל חלילה להיות בדין שמים כשכולם אומרים חייב שלא היה זכאי, לזה אמר באין מליץ יושר מול מגיד פשע ויהיה כולה חייב, אז תגיד ליעקב דבר חוק ומשפט שיעשו המשפט כאן על פני הארץ וכאן ההלכה כחז"ק סנהדרין שראו כולם לחובה פוטרין אותו ולכן וצדיקנו במשפט שנצא זכאי בדין.

☆

אנוכי אנוכי הוא מוחה פשעין למעני וחטאותיך לא אזכור. ונ"ל דהנה ע"י תשובה מאהבה וזדונות נעשו זכויות ולא נשאר מהחטא כלום, משא"כ תשובה מיראה לא נמחק החטא לגמרי רק נעשו כשגגות, וידוע דזדונות נקראים פשע, ושגגות נקראים חטא, וז"ש אנוכי אנוכי הוא מוחה פשעין דהיינו שהפשעים נמחקים בין ע"י תשובה מאהבה ובין ע"י תשובה מיראה שנשארו רק שגגות, אך אם הוא למעני היינו שהתשובה הוא למעני מפני אהבת ה' ולא מפני יראת העונש ואז אפי' וחטאותיך לא אזכור שלא אזכור אפי' השגגות כי ע"י תשובה מאהבה נהפס לזכויות.

(דברי מהרי"א)

אל תבוא במשפט את עבדך כי לא יצדק לפניך כל חי. ונראה דאיתא בזה"ק אלמלא הו"י ר"ה חזא יומא לא היה עלמא יכול להתקיים, וטעמא דמילתא דאיתא במדרש עה"פ ישפט תבל בצדק ולאומים במישרים שכשהקב"ה דן את ישראל דן אותם בשעה שעוסקים במצוות, וכשרן את האוה"ע דן אותם בלילה בשעה שישנים מן העביהות, ומעתה אילו היה ראש השנה רק חד יומא היה דן את האוה"ע בלילה ולמדדתו ביס היה דן את ישראל היה מפיח חרון אף טובא וראוי שישראל יכנס תחילה לדין מקמא דליפוש חרון אף, וכך שני ימים ראש השנה וביום הראשון דנים את ישראל ואח"כ בליל ב' דנים את האוה"ע, והנה טדע דבעידן ריתחא ענשין אעשה, גם איתא בגמ' (ובחס י.) דאין לך אדם מישראל שלא חייב עשה, והנה ישראל נקרא בנים למקום ואוה"ע נקרא עבדים למקום, וז"ש אל תבוא במשפט את עבדך שלא תבוא מקדם לשפט את האוה"ע הנקראים עבדים, כי שוב לא יצדק לפניך כל חי כי ע"י יפוש חרון אף ויהיה עידן ריתחא ואז ענשין אעשה ואז לא יצדק לפניך כל חי כאמור. (פנינים יקרים)

☆

ללוש צדקות ביום דין למוחל עונות בדין, על פי דברי הרמ"ע מפאנו, עני ועשד שבאו לדין אומרים הבית דין לעשיר הליבשהו לעני כמותך, לבל יסתם טענת העני, והנה לבושו של הקב"ה כביכול הוא כשלג חיור, ואנו לבושים שחורים מעוונות שבידנו וכשאנו באים בדין עם הקב"ה מחיוב הקב"ה להלביש אותנו כלבושו, ואם יהיה חטאנו כשנים כשלג ילבינו, וזהו ללוש צדקות ביום דין, היינו ע"י שהקב"ה מלביש אותנו, על ידי זה למוחל עונות בדין, כי כל החטאים כשלג ילבינו. (צמח דוד)

☆

לקונה עבדיו בדין לרחם עמו ביום דין. הנה הדין נפסק בגמ' (קידושין ב.) כל הקונה עבד עברי בקונה אדון לעצמו, וא"י בירושלמי שאם אין לו לבעה"ב כי אם כר אחד עליו למסח לידי עבדו, ולא להשאירו לצורך עצמו, הואיל וקנה עבד עליו לדאוג לכל צרכיו, ועל סמך דין זה טוענים אנו לפני הקב"ה לקונה עבדיו ביום דין וכיון שאנו עבדיו חייב אתה בדין לרחם עמו ביום זה להשפיע לנו מטובך, שהרי כך נפסק להלכה שבקונה אדון לעצמו.

(הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע)

☆

מכף רגל ועד ראש אין בי מתום. ויל"פ עפ"י"מ שאיתא בשם הרה"ק ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע לפרש מאמה"כ לכ"ז בנים שמעו לי יראת ה' אלמדכם, כי בשעה אשר האדם שומע תוכחה נותן אל לבו לשוב בתשובה שלימה ומקבל על עצמו להיטיב דרכיו אבל אח"כ כשבא לביתו לא שת לבו לזאת ושוכח מה שקיבל על עצמו לעשות וזהו שאמר לכ"ז בנים גם כשאתם הולכים לביתכם שמעו לי יראת ה' אלמדכם, והנה ב"ה מקבלין

הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים

הזקנים להורותם

דיני ועניני ראש השנה

נערך ונסדר ע"י הרב יחיאל מיכל אברהם פרידמאן שליט"א

ליל ב' דר"ה

בקידוש ליל שני ילבש בגד חדש או מניח פרי חדש על השולחן, ואומר שהחיינו בקידוש, והאשה בהדלקת הנרות ויכונו לצאת בשהחיינו הן על היום טוב והן על הבגד או הפרי, (ס' ת"ר סעי' א', והטעם דצריך ליקח פרי או בגד חדש, דכיון דחולקים הראשונים בשני הימים של ר"ה אי הם כקדושה אחת ויום טוב אחד הם וא"כ א"צ לומר שהחיינו ביום ב' דכבר יצא ביום א', וי"א דהם שני קדושות וכשני ימים טובים ובשני צריך לברך שהחיינו, ולצאת ידי ספקא יברך גם על דבר אחר).

ובמחזור דברי יואל מובא דרבינו ז"ע בליל ב' קודם עריכת השולחן לבש בגד חדש (טיס קאפטן) לברכת שהחיינו (ולא רצה לסמוך על הפרי לחוד לשהחיינו לפי שחשש שאין לברך שהחיינו כהיום על שום פרי ולכן לבש רבינו גם בגד חדש ע"ש, וכן בירך בורא פרי העץ על ענבים).

והאשה תדליק הנרות סמוך לקידוש ממש בכדי שלא להפסיק בין ברכת שהחיינו לאכילת הפרי.

אמנם אף מי שאין לו פרי או בגד חדש או אשה שמדלקת הנרות בביתה ואוכלת במקום אחר ואין לה בגד חדש (ועל הפרי אינה יכולה לכוון בהשהחיינו דהוי הפסק) עם כל זה אינו מעכב ומברכים שהחיינו

תיכף אחר ששתה מכוס הקידוש צריך לאכול מהפרי לברכת שהחיינו קודם נטילת ידים (מחצה"ש, יעב"ץ, מט"א, כדי שלא להפסיק בין השהחיינו לאכילת הפרי, ובזמירות דבר"י מובא דכן נהג רבינו לברך על ענבים תיכף אחר קידוש).

ויש נוהגים שלא לאכול מהפרי אלא לאחר ברכת המוציא, מחשש הפסק בין הקידוש לסעודה, ונכון ליזהר שלא להפסיק הרבה, (ובקובץ מבית לוי מובא שכן נוהג בעל שבה"ל שליט"א).

וכשאוכל הפרי לפני הסעודה - אזי אם בדעתו לאכול מהפירות גם בתוך הסעודה, או שבדעתו לאכול בסוף הסעודה מיני פירות [קאמפאט] וכדו', אין צריך לברך לפני הסעודה ברכה אחרונה (דברכת המזון שבסוף הסעודה יפטור אף את הפירות כדמבואר במש"ב סי' קע"ו)

ואם אין בדעתו לאכול בתוך הסעודה שום פרי - אם אוכל לפני הסעודה מהפירות שיעור כזית יברך ברכה אחרונה קודם הסעודה, ואם לא בירך לאחריו קודם הסעודה יברך בתוך הסעודה.

נוהגים לאכול בליל ראש השנה בתחילת הסעודה מיני מאכלים לסימן טוב, (ובלקוטי מהר"ח כתב דמנהגינו לאכלם אחר שאוכלים פרוסת המוציא).

ומברכים על התפוח ברכת בורא פרי העץ דהוי כדברים הבאים שלא מחמת הסעודה (ולכן מברכים עליהם אף שאכלו בתוך הסעודה). ועל הדבש שאכלו עם התפוח אינו מברך דטפל היא התפוח.

והרבה נוהגים להקדים ולברך על התפוח, ופוטרים בברכתו את שאר מיני פירות (ואף שאוכלים גם תמרים שהוא משבעת המינים וצריך להקדימו, עכ"ז מקדימים התפוח, בכף החיים כתב דכן נוהגין כיון דהוא בא לסימן טוב, וכתב שם דאפשר שמביאין ג"כ את התפוח קודם שמביאין התמרים ולכן מברכין עליו תחילה).

ויש שמברכין על התמרים שהוא ממין שבעה ופוטרים בברכתו את התפוח (בכף החיים כתב דיש שנוהגין כן, וכן מובא בשם הגר"ח זוננפלד).

ומנהג העולם דאף על מיני האדמה שאוכלים בתחילת הסעודה לסימנא טבא [קרא, סילקא, רוביא], דמברכים עליהם בורא פרי האדמה, (ואף דהם ירקות מבושלים עכ"ז מברכים עליהם כיון דהם דברים שאין הדרך לאוכלם בסעודה, ורק בראש השנה אוכלים אותם לסימן טוב, ולכן אינם נחשבים לדברים הבאים בתוך הסעודה. אלף המגן סק"ג, וכן משמע בכף החיים דכתב דאם אוכל קרא וסילקא בתבשיל שהם דברים הבאים מחת הסעודה אינו מברך, ומשמע דדוקא כשאוכלם בתבשיל, משא"כ למנהגינו דאוכלים אותם לחוד בתחילת הסעודה טעונים ברכה).

אחר שאכל מעט מהסימנים אומר ה"ה רצון, ולא יאמר היהי רצון לפני האכילה דהוי הפסק בין הברכה לטעימה, ובדיעבד אם אמרו אחר הברכה קודם האכילה אינו הפסק ואינו צריך לברך שוב (מטה אפרים סי' תקפ"ג).

ולכתחילה יאמרו רק אחר שלעס קצת מהמאכל ובלעו (וכן הביא המש"ב בס' קס"ז בשם אחרונים דאין להפסיק בין הברכה לאכילה רק אחר שבלע קצת מהמאכל, וכן כתב באלף המגן ס"ח פ').

כשמברך בתחילת הסעודה על הפירות יכוין לפטור גם את הליפתן [קאמפאט] הניתן בסוף הסעודה ולא יצטרך לברך עליה.

מלכיות זכרונות שופרות שייכות לשחרית, ולכן עתה כיון שהם נאמרים ותוקעין במוסף, עדיין לא נגמר השחרית, ועדיין לא חל חובת הקידוש, (מובא בשם הגה"ק משינאווא ז"ע שאמר בשם רבו הגה"ק מהר"ש מבעלזא ז"ע). (ב) כיון דאסור לטעום קודם תקיעת שופר וא"א לקיים קידוש במקום סעודה, ממילא לא חל עליו חובת קידוש וכמו קודם שחרית, (בשם הגאון המהר"ם א"ש). (ג) בצירוף שיטת המהרש"ל הסובר דלפני מוסף עדיין לא חל חובת קידוש.

ואם יש שם אדם חלוש שאוכל ומקדש לעצמו יש מקום להדר ולשמוע קידוש ממנו ולשתות (ואף שאינו מועיל לקידוש דהא אינו במקום סעודה דהשומע אינו אוכל, ע"ז יש לצרף כמה שיטות דמהני א) ד"ש סוברים דאם המקדש קידש במקום סעודה גם השומעים יוצאים אף שאצלם לא היה במקום סעודה (מובא באלף המגן סי' תרכ"ה סק"ט), (ב) שיטת השר מקוצי דלענין שתיה יוצאים בקידוש אף שלא במקום סעודה, (ג) שיטת הרשב"א דשתיה קיל ומותר קודם קידוש וכ"ש בשחרית דאיכא שיטת הראב"ד דליכא איסור טעימה אלא בלילה (צירופים אלו מובאים במחצה"ש סי' רס"ט ובשר"ת מנח"י ח"א סי' ע"ג), ובשדי חמד מע' ראש השנה משו"ת הד"ר שכתב שהגאון הצדיק מוהר"ר שמשון נהג כל ימיו ברה"ל לצוות לאחר החלוש שיקדש ולהוציא הרבים ואח"כ שתו כולם, והוסיף שם שבלי ספק שנמצא שם רבנים גדולים וחסידים יראי ה' ואנשי מעשה ושום אחד לא קרא תגר וכדאים הם לסמוך עליהם.

ויש שנהגו שלא לשתות כלל קודם תקיעת שופר (בזמירות דבר"י מובא דרבינו הק"ז"ע לא נהג לשתות קודם התקיעות, וכן מובא בדרכי חיים ושלום שהרה"ק ממונקאטש זצ"ל לא שתה כלום, ורק הקהל היו שותים, וכ"כ באלף המגן סי' קפ"ח סק"ב).

הפסק באמצע התקיעות

אסור להפסיק בשיחה עד גמר התקיעות (דהברסה שמברך קודם התקיעות קאי על כל תקיעות היום) והסכימו הפוסקים ש"ברכת אשר יצר" מברכים אף באמצע התקיעות (ש"ת מנחת יצחק ח"ג ח"ד, ש"ת שבה"ל ועוד).

עשי"ת

נוהגין לומר בימי ר"ה, עשי"ת, ויוהכ"פ מזמור "שיר המעלות ממעמקים" בין ישתבח לקדיש. ואם בשעה שהחזן והציבור אומרים שיר המעלות הוא עומד עדיין בפסוקי דזמרה רשאי לומר עמהם, ומכל מקום כשמגיע אחר ישתבח יוכל לאומרו במקומו (אלף למטה ס' תקפ"ד).

רמון או ענבים שהם נחשבים ל"בריה", האוכל מהם לפני הסעודה, צריך שיאכל מהם שיעור כזית, אם אין בדעתו לאכול עוד פירות בתוך הסעודה, (דכיון דהאוכל בריה נכנס לספק ברכה אחרונה, ע"כ אין לאכול ממנו פחות משיעור, או אם בדעתו לאכול עוד בתוך הסעודה דאז ממילא אינו מחויב בברכה אחרונה, וכן יכול לחתכו לשניים דאז אינו נחשב עוד ל"בריה" ולאכלו כן (כדמבואר בס' ר"י).

הכנת הנרות

נכון להכין מערב יו"ט את הפתילות לצורך יום ב' כיון דלהרבה פוסקים אסור לחבר את הפתיל צף ביום טוב, וכן המדביקים הנרות בפמוטות יש להכניס מערב יו"ט דביו"ט אסור להדביק הנרות.

טעימה לפני תקיעת שופר

לכתחלה ימנע מלאכול לפני התקיעות אפי' טעימה בעלמא, ורק מי שלבו חלוש ואין דעתו מיושבת לתקוע ולהתפלל עד שיטעום, יכול לטעום קודם התקיעות, ויעשה קידוש ויאכל כזית מזונות כדי שיהיה במקום סעודה, (מטה אפרים סי' תקפ"ח סעי' ב', וכן מובא בעוד אחרונים ואכמ"ל, ואף דאלו שרק שותים לפני התקיעות ואינם אוכלים מקילים שלא לקדש כדלהלן, ע"ז האוכלים לפני התקיעות נוהגים לקדש, ובשו"ת דברי יואל כתב רבינו ז"ע דמי שחלוש לבו וצריך לאכול נכון שיקדש, ובמט"א כתב דאף האוכלים יש להם לעשות בצינעה מפני המון עם שלא יקילו יותר, וכן כתב בשו"ת מנחת יצחק חלק ה' סי' ק"א דיש לעשות בצינעה אם לא ע"י היתר מגדולי התורה).

וראוי שלא יאכלו יותר משיעור כביצה מהמזונות (דכמה פוסקים מתירים רק טעימה בעלמא, ע"י שו"ת מהרש"ם ח"א סי' א', ערך ש"י סי' תרנ"ב, ועוד דמצד תפילת מוסף אין לאכול יותר מכביצה כדנפסק בס' רפ"ו).

לנשים יש להקל בחולשה כל דהו או צער וכדו' לאכול קודם התקיעות (ח"א כלל קמ"א, א"א, ועי' זמירות דבר"י עמוד ש"ח, והטעם דהגם שהנשים קבלו עליהם חובה, מ"מ במקום צער לא קבלו עליהם).

העולם נוהגין לשתות קאווע או טיי קודם התקיעות, והמנהג הוא ששותים אף בלא קידוש, (ואף דלאחר שחרית חל כבר חובת קידוש, וא"כ יהא אסור לשתות בלא קידוש, (כדפסק הב"ח ומה"א בס' רפ"ו), כבר כתבו בזה האחרונים טעמי היתר א) דראש השנה שאני מכל השנה כיון דמעיקר הדין התקיעות

לעילוי נשמת הרה"ח

ה' יחזקאל שרגא שפילמאן ז"ל

בן הרה"ח ר' מנחם נדא ז"ל

גלב"ע ו' אלול

לעילוי נשמת הרה"ח

ה' אלטער אטער אנטשיל אילאוויטש ז"ל

בן הרה"ח ר' צבי ז"ל

גלב"ע י"ב אלול

דבר בעתו

לקט אמרי קודש מפני צדיקי וקדושי עולין.
בגודל קדושת הימים הבעל"ט וסגולתו

כי קדוש היום לאדונינו

יותר גדולים, וגדול הרעש בכל העולמות, שמצפים שבשנה זו כבר נפעל בתקיעותינו ובתפילותינו, נראה שלא להניח לעבור זו השעה בלא כלום ולא נצא ריקם ח"ו, והנה עכשיו מצות היום לפנינו, נפיל נא תחינתנו לפניו יתברך.

(דברי יואל)

אשרי מי שהוא זוכה לקדש ולטהר עצמו ומחשבותיו, ולהכין עצמו לקראת אלקינו בכל המ"ח שעות שבראש השנה, שבזה ימשוך קדושה ודיבקות השם על כל השנה שיוכל להיות דבוק בנועם השם כל היום, וכל חלק מחלקי השעות שבראש השנה יתנו עזר וסעד לכל יום מימי השנה להמליך הבורא ברוך הוא.

ויש להסביר טעם הדבר בקריאת "היום" לראש השנה דייקא כי נודע שבכל יום ויום צריך האדם לידע שאין לו עוד רק זה היום שעומד בו עתה, כי מי יודע מה יולד יום, ואמרו ז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך, וזה שאמר הכתוב וידעת היום שאם תדע שאין לך רק היום אז ממילא והשבות אל לבבך, והנה בכל יום ויום אין האדם משים אל לבו זאת כי עולם כמנהגו נוהג, אולם ביום הדין ראש השנה אשר מלך במשפט יעמיד ארץ, ויודע כל אחד ואחד אשר עתה דנין עליו כפי מעשיו בין לחיים, כי מי לא נפקד כהיום הזה, ולזה נקרא ראש השנה "היום" שכל העומד בו אינו מובטח רק ליומו, ולא ליום שלאחריו, והבן.

השני ימים של ר"ה יום א' שייך לתיקון שנה שעברה ויום ב' להבא, בכדי לכלול סופו בהתחלתו, ובהשני ימים יכולים לתקן שנה שעברה ושנה הבא עלינו.

הנה נכנסנו ליום איום ונורא בו נדונים כל ברואי תבל, ואנו זקוקים לעורר רחמי שמים, שהרי בשמים דנים עתה על הכל על הכלליות ועל הפרטיות של כל העולם, ואין אתנו יודע עד מה על מה להתפלל, על כן עלינו להתחנן אל השם יתברך על זה גופא שישפיע לנו דעת, שנדע על מה להתפלל, שהרי הלבבות אטומים וזקוקים לסייעתא דשמיא, שהשם יתברך יהי' עם אמרי פינו בעת תפילתנו, ויתקבלו אמרינו לרצון לפניו ונמצא חן בעיני השם יתברך.

(דברי יואל)

כמו שאדם נוהג בר"ה כך יתנהגו עמו כל השנה, והוא מורה גדול ביום הזה שהוא נעשה רושם על כל השנה ולכן אין לאדם בר"ה כי אם לבלות כל היום בתורה ובתפלה, והסביר ענין ר"ה, כמו שאדם רוצה לבנות בית אזי מצייר תחלה על הטבלא הבית צורתו עם חדריו וכו', ועל דרך זה הוא הבנין, כך הוא רשימו של ראש השנה על כל השנה.

(הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצ"ל)

ראש השנה הוא ראש של השנה כמו שאנו אומרים מה שנקרא ראש חודש ולא ראשון של חודש, שהוא הראש של החודש, ובתר רישא גופא אזיל לכן יכולין לזכות בראש השנה שיהי' כל השנה טובה שנזכה בו להאור כי טוב.

(פרי צדיק)

ביום זה מתעורר כל מיני שפע להשפיע בני חיי ומוזני כאשר היה נשפע בראשית הבריאה ביום זה חיי, נאמר כיום זה ויפח באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה, ובני נשפע גם כן הכח המוליד במאמר פרו ורבו וכאשר היו מיד בפועל כידוע, ומוזני הוכן לו עוד במאמר תדשא הארץ. (תורת אמת)

סגולה והבטחה לבני ומוזני, מאדמו"ר הגה"צ הק' בעל קדושת יו"ט זי"ע שמעתי ממנו בדרוש שדרש קודם התקיעות בנוכחות כמה אלפים אנשים והרעיש עולם על המאדעס האדורים שנשים הולכות בשערות, ושערות צדדית הנקרא ביי האר ועל מה שלובשים בגדים עם מאדעס כגון כובע על הראש ומתוך דבריו החוצבים להבות אש ביקש מהאנשים שעמדו שם שיפרסמו על העתונות בשמו הק' "שהוא מבטיח לכל מי שימנע המאדעס הנ"ל, מתוך ביתו ייושע בבנים ובפרנסה.

בר"ה שאנו נברא העולם הוא עת פקידת עקרות. (זרע קודש)

מורי ורבותי, הנה עכשיו הוא עת רצון הגדול ביותר, כמו שאיתא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, ואמרו חכמינו ז"ל אלו עשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים שבימים אלו שערי רחמים פתוחים, והבורא יתברך כביכול קרוב אלינו, והיום הוא יום הראשון מימים האלו והרחמים הם

השתדלו והרבו תחינה ובקשה

א' עיקר להתפלל עבור כבוד הבורא על צער גלות השכינה כנזכר לעיל, אך ביום ב' צריך כל אחד מבני ישראל לזכור כללות ישראל לעורר רחמים עליהם להשפיע להם כל טוב וחסד, וזה שכתב אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר זכרון לפניו וכו', ומכל שכן מי שהוא זוכר את חבירו בתפילתו בוודאי זה רצונו של הקב"ה, לכן ר"ה נקרא יום הזכרון שמחויב כל אחד להתפלל על חבירו.

(תפארת שלמה)

צריך אני לעוררך ולהזכירך ולהזהירך, אף שכבר ידוע הוא לך אבל להזכיר אני צריך, בענין התפלות של ראש השנה ויום הכפורים שהעולם אומרים אותם באמת בהתעוררות גדול, אך עיקר מגמתם שהם מתעוררים הוא בפיוטים ותפלות החדשות הנאמרים במחזור, אבל התפלות הסדורה בפסוקי דזמרה וקרבנות וקריאת שמע ותפלה הם אומרים במרוצה כמו בכל השנה, ואינם יודעים כי זה העיקר, וזה התוספות, ולא יקבל התוספות בלתי העיקר, ובדרושים של הרב ר' בער זלה"ה בהכתובים יש שם דרוש ארוך על גנות האנשים האלו, ואתה ידעת זה מעיקרא מעצמך ממנהג הקדוש מו"ה מנחם מענדל זלה"ה מפרעמישלאן שעשה העיקר עיקר בפרט ביום נורא כזה צריך לשום נפשו בכפו לכוונת התיבות ואותיות כידוע, ובוה מעלים התפילות הפסולות של כל השנה.

כאשר מבקשין מלך על כל העולם צריך להיות עיקר הבקשה על עצמינו, שכל אדם מישאל נקרא עולם בפני עצמו, וכפי מה שמקבלים על עצמינו כך נצמח מזה הארה לכל העולם, ולכן כמו כן על ידי הרשעים מרגישין הצדיקים שאינם יכולים לקבל על עצמן בשלימות ולכן מבקשין מלך וכו' ודוק ותבין.

ונתנה תוקף שבמוסף ר"ה אמר שיש בו כל כוונת תקיעת שופר.

וזהו שסדרו לנו רבותינו זכרונם לברכה מלכיות זכרונות שופרות מלכיות הוא נגד עולם הדיבור שפגם בו, וזכרונות הוא נגד עולם המחשבה, ושופרות הוא מחשבה, לתקן הפגם בענינים הדקים גם כן.

מאמר חכמינו זכרונם לברכה אמרו לפני מלכיות כדי שתמליכוני עליכם, ר"ל כי אין זה מספיק שהאדם יאמר בפיו המלכיות, אלא שיאמר ויחזרו כל כך עד שתמליכוני עליכם ממש, עד שכל עצמותיו תאמרנה וכו'.

אם מתפלל בר"ה בכוונה מעלה כל התפלות של כל השנה שחרית לשחרית ומנחה למנחה וכו'. (תולדות יעקב יוסף)

העיקר הוא ביום זה הוא לראות לתקן הכל בתפלה כי בתפלה יש תיקון כל הענינים עניני הגוף ונפש לשפוך נפשו לפני ה', הרוצה ויכל להבין ולהרגיש כל המקומות, אך אין צורך לזה רק להתקשר ולכוין פירוש התיבה. (בית אהרן)

ולכן אם שבראש השנה נוהגין להתפלל בקול וזכרנו לחיים לא זה העיקר, כי אם לכוון בלב, ובחשאי בתחנונים ידבר בלב נשבר ויבקש רחמים שיושיע לו ה' שיתחרט בלבו על העבר, ויתקנו בתשובה שלימה לפניו יתברך, ואחר זה לפתוח פיו לבקש חיים וכל טוב על העתיד.

אתם נצבים היום בא ללמדנו הפסוק, האיך איפוא נוכל להמלט ולעמוד על נפשנו ביום הגדול והנורא, דא היום ראש השנה, כאשר יבואו בני האלקים להתייצב על ה' מיימינים ומשמאילים, ואם כל אחד ואחד ילך וישיב לדרכו לחנן ולחלות רק בעדו ובעד ביתו, האיך נזכה בדיון בקום למשפט גבר בחקר אדם, אם יבוקר על כל פרט ופרט מעשה איש ופקודתו ועלילות מצעדי גבר, ועל זה אומר הכתוב אתם נצבים היום באיזה צד ואופן תזכו במשפט ותהיה נצבים וקיימים כפידוש רש", כלכם לפני ה' אלקיכם היינו באם כלנו נהפך פנינו נוכח פני ה', לשפוך שיח תחינתינו רק על הגלות שם הנכבד והנורא שיתגדל שמו במהרה בימינו, כי צדיק הוא ה' וראוי כי יבוא מועד עת קיבוץ גלויות, ואז יתפרדו ויבדלו כל המשטנים והמקטריגים, ראשיכם שבטיכם כל איש ישראל, היינו מי אשר רק שם ישראל יכונה אף אם אינו ראוי וכדאי לעצמו, עם כל זה הקדוש ברוך הוא בודאי כדאי שיתגדל ויתקדש שמו במהרה בימנו אמן. (קדושת יו"ט)

כבר נתבאר לעיל שעת מוכשר ביותר הוא ביום שני של ר"ה, כי אז דינא רפיא, ונכון ביותר להתפלל לפניו יתברך, ולעורר את רחמיו וחסדיו עלינו לגאלינו במהרה מגלות המר הזה וירדם על קרן התורה וקרן ישראל.

הדרך הנכון לכל אדם להתפלל ביום ראשון דר"ה עיקר על תיקון הנשמה ועל עסקי עבודת השם יתברך שזה פנימית העולמי וביום השני להתפלל על צרכיו בני חיי ומוזני ולהשפיע לכל ישראל.

להבין הטעם מפני מה נקרא ר"ה יום הזכרון כי ר"ה הוא ב' ימים ביום א' דינא קשיא, וביום ב' דינא רפיא, ומפני כן ביום

לפני מלך מתרצה בדמעות

מאוד וגם אני נותן את צנצנת שלי בידכם ואז בשעת שתביאו המשקה הזה תתראו לפניו חרטה הגדולה והגמורה על כל פשעכם שפשעתם לנגדו ותבקשו מחילה בלב שלם ותקבלו מעתה מלכותו עליכם ואדנותו שתעבדו אותו מעתה בלב שלם ובוודאי ימחול לכם ויקבל אתכם בשמחה ובכבוד גדול ותקבלו נכובזין סגיאין ישיש עליכם לטוב אך זה תעשו לי באם שישאלכם המלך מנין אתם יודעים הדבר החביב אצלי כ"כ תאמרו אחד מבני פלטרין שלך הנדחה מחמת פשעו הוא גילה לנו והזהיר אותנו מאוד על זה וגם הוא השתדל להביא מן המשקה ההוא אך מה הוא ומה השתדלותו כי איש אחד הוא ואנחנו הרבים ובצירוף הוא ראוי לעלות לפני מלך כמוהו ונתן גם את שלו בתוכינו, ויאמר המלך יכנס גם הוא לשלום וכן הוי. והנמשל מובן, המשקה הוא דמעות כמ"ש ותשקמו בדמעות שליש אשר חביבים לפני הקב"ה מן הכל וסופרן ומניחן בבית גזיו מלך מתרצה בדמעות. (ישמח משה)

ואמר הקב"ה, אמרו לפני מלכותי כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שתבוא זכרונכם לפני לטובה, ובמה בשופר, ולכאורה שתי תיבות לפני וכדי מיותר, ומהראוי לומר אמרו מלכותי שתמליכוני עליכם, אמנם נאמרו לרמז דברים נפלאים כי תיבת כדי משמעו לשון די והכוונה אמרו לפני כל כך פסוקים מלכותי עד שיהיה די בדיבורים אלו להמשיך מלכותי עליכם לייחד עליכם המלוכה, כנזכר אשר עיקר מגמתנו וכוונתנו עתה בראש השנה סוד הנסירה וכו', ולזה העמיקו במאמרים, אמרו לפני כל כך פסוקי מלכות במדה ומשקל והכונת הלב, שהיא די בפסוקים להמליכוני עליכם שתבנה ותכונן עשרה פרקין של קומת המלכות לבא פנים אל פנים, וזהו הרמז במלת לפני דייקא להביאה לבחינת הפנים, וכן הכוונה בזכרונות כדי לשון בפסוקי זכרונם שתבא זכרונכם לפני דייקא לטובה. ומכאן תוכחת מגולה על רבות בני עמינו כשמאריכים בתפילה בראש השנה אזי כמשה כבד יחשבו להם ואין להם חיוך מתוך מזה שהאדון ה' צבאות ביקש כזאת מידנו לאמר לפניו מלכותי וזכרונות כנזכר כדי שתבוא זכרונכם לפני לטובה, ונמצא כל עצמו יתברך דורש טובתנו להטיב לנו באחריתנו.

אמרו לפני מלכותי כדי שתמליכוני, ולכאורה מה יום מיומים הלא בכל יום אנו אומרים ה' מלך ה' מלך ה' ימלך לעולם ועד, אמנם זה הכח שלנו בכל ימי השנה להמליכו יתברך נובע ממקור ראשית השנה, על ידי שהוא זיכה אותנו במצות עשה לומר לפניו מלכותי כדי שתמליכוני עליכם, והיינו שע"י יהיה לנו הכח בעצמינו להמליכו עלינו תמיד. (תורת אמת)

האר"י ז"ל היה נוהג לבכות בראש השנה ובים הכיפורים ומי שאינו בוכה בימים אלו אין נשמתו שלימה, ומי שמתעורר בבכיה גדולה מאליו, הוא סימן שבאותה שעה דן אותו בבית דין של מעלה ונפשו מרגשת, ולזה באה לו הבכיה.

(אור צדיקים)

ונקבל עלינו עול מלכותו יתברך באמת ונתפלל לפניו בדמעות אמיתיות, כי בדמעה אחת אמיתית של יהודי יכולים להביא הגאולה.

קול ברמה נשמע, אם אותו קול שופר שנשמע ברמה עולה בבכי תמרורים בתשובה ומעשים טובים, אז רחל מבכה על בניה והשם יתברך מבטיח לה, ושבו בנים לגבולם, על גאולתנו ועל פדות נפשינו לחדש עלינו שנה טובה.

(מראה יחזקאל)

והנה ביום הדין הקדוש ברוך הוא בעצמו הוא אצלנו, ואיתא שביום הדין הזה הקדוש ברוך הוא בכבודו מקדים לבתי כנסיות לשמוע תפלות מלכות באות, ומה אנו עושים אנו בורחים כולנו לבית הכנסת במקום אשר אבינו שם, ועל זה אמר הנביא דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב, הנה העת יאתה לבכות ולהתחנן לפניו, הואיל והוא אצלנו ודאי ישמע תפלתנו וירחם עלינו הנה העת לספר לפניו תלאותינו, הנה העת לפייסו על כל מה שעשינו, ובמה מפייסין אותו הנה השי"ת נקרא מלך מתרצה בדמעות שיכולין לפייסו בדמעות אין אנו יכולין לפייסו בדבר אחר רק בדמעות. (ערבי נחל)

משל למדינה שהיו חייבים מאוד למלך וגזר עליהם גזירות רעות משונות, אשר לכל השומע תצילנה אזניו, והנה היו ברעה ובחרפה ויחשבהו מחשבות ותחבולות, ועשתונות משתנות לפייס את המלך ולא יכולו והיו בצרה גדולה, והנה באחד מעבדי המלך אשר הי' רגיל בבתי גזיו וידע מהותו ואיכותו ונטרד ג"כ ונדחה מחמת מרדו ואמר להו דעו שאני שר המשקים של המלך שיוודע אני ומכיר באיכותו ומהותו כי אין דבר חשוב לפניו, כסף וזהב כעפר לפניו, רק משקה אחד יש שחביבה לפניו מאוד מאוד יותר מכל סוגלת מלכים אשר לו וכל חפצים לא ישוו בהן והוא אינו מצויה רק במדינתכם, והמביא לפניו המשקה הזה לא ימנע שאלתו ממנו שכל אשר ישאל יעשה כחפצו. בכך ישתדלו בכל כוחכם להביא לפניו המשקה ואל תמעיטו רק כל מה באפשרי תרבו מאוד כפי פשעכם, רק תראו שלא תביאו אליו בכלים מכוערים רק בכלים יפים שדרכו להשתמש בהן, וכל א' יתן בצנצנת חתום בחומתו כדי שיכיר בפרטיות כל אחד ובצירוף הוא חשוב

אשרי העם יודעי תרועה

ניצוצין הקדושים ונשמות דאזלין ערטלאין, באים לבית הכנסת למען להעלותן, ועתה זכרו מה שהיה ומה שנעשה זה כמה שנים, גודל הלחץ זה הדחק אשר מצאתנו, ובשגם מפני חטאינו זה גלינו מארצנו וכו', אמנם לתקן הדבר ולהסיר דין להמתיקן ברחמים הרפואה לזה הוא מצוה לשמוע קול שופר ולשוב בתשובה כמבואר בספרים. (ייטב פנים)

ועיקר מצות תקיעת שופר הוא, אם יש תשובה, שעל ידי זה משברים כל הקליפות והמקטריגים, וכמו שכתב האר"י ז"ל להתוודות בלחש בעת התקיעות שאז השטן מעוררב ואין התקיעה מזיק, משא"כ שופר בלא תשובה אין מועיל כלל והלואי שלא יקלקל, שהוא כמזמין המלך לביתו ויוצא בעצמו לחוץ ומניח המלך לבדו, הלא יכעס המלך מדוע באתי ואין איש, ככה ע"י מצות עשה של תקיעות שופר ממשיכים להשראת השכינה ואם לבו אין שם לשים לבו לתשובה הרי הוא מניח המלך לבדו ח"ו כי הלב הוא עיקר האדם, הלא ח"ו יאמר הקב"ה מדוע באתי אליכם ואין איש מכס פונה אלי בקירות לבו, ולכן אע"פ שתוקעין הרי הוא בכלל שנה שאין תוקעין בתחלה ח"ו מריעין לה בסופה.

(ערבי נחל)

הנה יש להקשות דאם כך הוא דעל ידי תקיעת שופר מסלק הדין לגמרי מעל בני ישראל ונשאר כולו רחמים, אם כן תמיד ראוי להיות כתיבה טובה, ומהיכן נצמח שנה רעה, שנה שעברה השם ישמרנו עוד משנה רעה כזו, וגם משיח צדקינו למה לא בא כיון שנסתלק הדין לגמרי, רק התירוצו מובן מאליה כי קול השופר אינו פועל רק כשיש תשובה עמו, דאם לא כן לא מקרי קול שופר, כמו שביארנו במקום אחר דשופר היינו שפרו מעשיכם. (ישמח משה)

כי בהגיע הימים האלו, יש קליפות ר"ל אשר הם מטמטמין לבות בני אדם, וכמ"ש האר"י ז"ל כי מי שאינו בוכה בימים האלו בידוע שאין נשמתו מתוקנת והוא מלא עונות, והן הן המחיצה של ברזל המפסקת, אכן אבן טוב יש בידנו מאוצרות אבינו ממעמד הר סיני שאז היו כל האוצרות בידיו, ונשאר אצלינו אבן טוב אשר סגולתו לשבר החומה הלוז, והאבן הטוב הלוז הוא תקיעת שופר אשר סגולתו לשבר החומה, אך אנו עושים זאת מידי שנה בשנה ואין מועיל ואין קץ ותכלית לגלותינו, הטעם לפי שאין עושים כפי הצורך, וגם צריך להיות בהכנעה גדולה ובבכיה ובחרדה וזולת זו אין מועיל, לזה אמר הנביא אפילו אם יתקע שופר בעיר, רק והעם לא יחרדו, אזי הוא כלא תקעו כלל ומריעין ח"ו, ועתה אחינו בני"ש יש לנו לחרוד מזה עצמו ולקונן ולילל

והנה סולם מוצב ארצה, כי סול"ם גמטריא צום, קול, ממון, כל אחד גימטריא סול"ם מוצב ארצה, ועל ידי הקול שופר יוכל לעלות התפילות מארצה להיות וראשו מגיע השמימה, והבן. (תורת חיים)

הכח של תקיעות ראש השנה להשפיע ולקרב כל התפילות שיעלו למעלה לרצון מראשית השנה עד אחרית שנה.

(תפארת שלמה)

נודע ענין השופר הוא לתקן הברית הקדוש ולהעלות הניצוצין הקדושים שיצאו לבטלה רח"ל ועל ידי שמיעת קול שופר יכופר ויתעלה הכל. (דעת משה)

באלו ימים הוא עת רצון ובפרט בראש השנה שאנו תוקעים בשופר ושמעתי בשם הרב היהודי וצל"ה מפרשיסחא שאמר שר"ת שופר הוא ש"ורש פ"ורה ראש ו"לענה הכוונה אפילו מי שנפל כל כך לסטרא אחרא אף על פי כן השופר יכול לעלות אותו. (אהל שלמה)

ויהי קול השופר הולך וחזק מאד פירוש על ידי השופר זוכה האדם להיות בחינת הולך, כמו שכתוב אשרי כל ירא ה' ההולך בדרכיו, וזה הולך וחזק מאוד שיהי' לו התחזקות לעמוד נגד היצר. (תפארת שלמה)

וכן הוא בר"ה בכל שנה ושנה שע"י התקיעות שישראל תוקעין ביום הזה נעשה רעש גדול בשמים שהתקיעות של השנים הקודמים מתגברים לעלות, וכל כמה שהזמן מתאחר מתגברים כח התקיעות ביותר בהצטרפם אל התקיעות של שנים הקודמים ונעשה הרעש יותר גדול בכל העולמות ומצפים שבשנה זו יעלו כל התקיעות והתפילות ונושע בגאולה שלימה. (דברי יואל)

באמת כשישראל עושין תשובה בר"ה, ובפרט בעת תקיעת שופר מביאים על ידי השופר אורות עליונים עד שמאיר להם בכל השנה. (בית אהרן)

מצות התפלה הוא לדעת הרמב"ם ז"ל רק פעם אחת בשנה אכן בוודאי העיקר בראש השנה שמצוה הוא בקול שופר הרומז להצקקה מפנימיות הלב והוא עיקר התפלה. (תורת אמת)

לכן צריך האדם לשום אל לבו בעת תקיעת שופר לתקן המעוות ולקבץ הנדחין, כמבואר בספרים הקדושים שאותן

ישנים משנתכם, וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם, ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה ומחשבתו אשר לא טובה, עכ"ל, הרי שסגולת השופר לעורר את לבב ישראל לזכור את בוראם ולעזוב מחשבות לא טובות, ובכן מטעם זה לא חששו חז"ל במצוה זו לעשותה בלי שהיות, דאדרבה כל כמה שיאריכו בתקיעות יותר יחרד לבם מאימת הדין ויעזבו המחשבות לא טובות. (ברך משה)

י"ל דתקיעות דמיושב נתקנו בעיקר שכל יחיד ויחיד יכוון בהם על עצמו, לשוב בתשובה שלימה על כל החטאים ועוונות ופשעים שעשה, ואף שאין מזכירים ברה"א את החטאים בפה, אעפ"כ צריכין להתודות בלחש בשעת תקיעות שופר בינו לבין עצמו, ולשוב בתשובה שלימה, ואח"כ נתקנו התקיעות דמעומד, אצל מלכיות וזכרונות ושפרות, לכוון בו על ישועה כללית, למען כבוד שמים שהקדוש ב"ה למענו יעשה, ולמען כבודו יתברך שמו המחולל בעונותינו הרבים ושיהא בקשתינו למען כבוד יתברך שמו, אז אין פגע רע וקטרוג כנ"ל וזהו אמרו לפני בראש השנה מלכיות היינו לכבודו של השי"ת, כדי שתמליכוני עליכם, שעיקר בקשת ישראל יהיה ברה"א עבור מלכיות שמים, ואז יעלה זכרוניכם לפני לטובה, ובמה בשופר, אשר אנו תוקעין למענו ית"ש. ובזה יש לפרש דברי הגמרא אמר ר' יצחק למה תוקעין ברה"א וכו' כדי לערבב השטן, ופירשו התוס' דזמנא חדא בהיל ולא בהיל, כי פעם הראשון היו התקיעות עבור כל אחד ואחד לעצמו, ובזה אינו מתיירא כל כך, אבל כד שמע תניין היינו התקיעות השניות, שתיקנו עבור ישועות הקב"ה, והתגלות כבוד שמים, שעל זה אין שייך שיהי' קטרוג, אז הוא אומר וודאי זהו שיפוצא דיתקע בשופר גדול, ומטא זימנא להתבלע, ומתערבב וכו', כי מזה יש לו שפיר על מה להתיירא. על כל פנים היוצא לנו מכל זה, דביום הקדוש הזה שאנו עומדים בו יש לנו עוד איזה מינוטען קצרים להכין עצמינו לקיים מצות תקי"ש, נתעורר כולנו ביחד להשים על הלב לשוב בתשובה שלימה ואמיתית לפניו יתברך שמו, ואף שאין מזכירין חטאים ברה"א, אף על פי כן כל אחד יודע נגעי לבבו מה שצריך לקבל על עצמו לשוב ולתקן את מעשיו במחשבה בדיבור ובמעשה, כי צריכים להאמין באמונה שלימה מה שאמרו חז"ל אין יסורים בלא חטא, והתשובה ומעשים טובים הם כתרס בפני הפורעניות, ועל ידי תשובה אמיתית יכולים להתהפך ברגע אחד להיות נחשב כצדיק גמור כידוע מ"ש חז"ל דהמקדש את אשה על מנת שאני צדיק גמור אפילו רשע גמור מקודשת, שמא הרהר תשובה בלבו, ועל ידי זה יהי' כח לכוון בתקיעות דמעומד לבקש ולהתחנן עבור כבוד שמו יתברך ובזכות זה נזכה שימלא הקב"ה עלינו רחמים, וירחם עלינו ויהפוך עלינו מדת הדין לרחמים.

(מהר"ם ט"ב)

מה יהיה התכלית, עד מתי לא תרחם את ערי יהודה וירושלים אשר זעמת זה כמה שנים, ועל מי יש לנו להשען פנינו לימין ואין עוזר לשמאל ואין סומך וחז"ל אבדה תקותינו, כי כל התקוה שלנו הוא על האבן טוב הליזה הוא המצוה של תקיעת שופר ואם לא נעשה זאת כראוי חז"ל אין תרופה, לכן אנשי לבב שמעו ותחי נפשכם להתעורר בעת התקיעות שופר בבכי ובתשובה בעזיבת החטא ובחרטה וביודיו כמו שכתב האריז"ל שבעת התקיעות יתוודה כל האדם בלחש, ואז אנו מובטחים לשבור החומה ויופיע אור ה' עלינו ואז נצעק לפני אבינו שבשמים ויכמרו רחמיו עלינו ויגאלינו.

(ערבי נחל)

אמר אדוני מורי ורבי הרב הקדוש רבינו אלימלך זצוק"ל, על הגמרא למה תוקעין רחמנא אמר תקעו ופירש הוא ז"ל שהגמרא מקשה למה תוקעין כלומר מה היא הכונה של התקיעות ותיריך רחמנא אמר תקעו פירש שזאת תהיה עיקר הכוונה לעשות רצון הבורא ברוך הוא, ועל ידי תקיעתנו לעשות רצון הבורא ב"ה אנו ממתיקין הגבורות ונהפכו לרחמים.

והנה ידוע כי בשופר יש טעמים הרבה למה תוקעין, ועוד איתא טעמים ע"פ סוד וגם כוונת נעלמות שצריך לכוון ולייחד ע"י התקיעות, אבל עכ"ז העיקר לעשות כאשר צוה השי"ת כי הוא היודע מקומה וערכה ושעתה וזהו יותר מכל הכוונת אשר ביד השכל אנושי להשיג.

עיקר כוונת השופר על דרך הקרא, לבי חלל בקרבי, להזכיר את האדם להתגבר עצמו על יצר הרע עד שיהיה חלל בקרבו בלי פתיות היצר כלל, על כן השופר הוא דבר חלל, ולזה תוקעין מאה קולות העולה ל"ב עם חל"ל ותיבת בקרב"י עולה מטטרו"ן המוליך מאה קולות למעלה. (אמרי נועם)

טעם פשוט על מצות תקיעת שופר, יש לומר שהוא לזכר ולהזכיר את האדם אשר בו ביום ההוא ברה"א נעשה ונברא כידוע, והוא על פי המבואר בזהר הקדוש על ופח באפיו וכו' שכביכול הנופח מעצמו נופח וכו' ולכן תמצא ביום ההוא שנברא לנפוח בהבל פיו דייקא כדי להזכירו מאן דנפח באפיו נשמת חיים ברוך הוא וברוך שמו, ועל ידי זה יתעורר לתשובה ולהיטיב מעשיו.

במצות תקיעות שופר תקנו חז"ל להאריך בתקיעות שופר, ולתקוע שתי פעמים בתקיעות דמיושב ותקיעות דמעומד, ולא חששו שע"י השהיות יתערבו מחשבת בלתי רצויות, והטעם יש לומר על פי מה שכתוב הרמב"ם אף על פי שתקיעות שופר ברה"א גזירות הכתוב רמז יש בו, כלומר עורר

עשרת ימי תשובה

שאצל בע"ת הוא שניו השם כי אחר התשובה הוא איננו החוטא רק אחר.

אמר להתפלל על פרנסה בעשרת ימי תשובה וגם פעם אחר צוה שיאמרו בעשרת ימי תשובה את פרשת המן.

(מדרש פנחס)

הרמב"ם כתב אף על פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה ימים שבין ר"ה ויוה"כ היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד, שנאמר דרשו ה', וברבים כל זמן שעושין תשובה וצעקה נענין, מן המדרש זה מוכח דאף לרבים יש חילוק שנתקבלה יותר בעשרה ימים, שהוא עת רצון שערי שמים פתוחין, וגם משמע מזה שכתוב ואדון אתכם לכף זכות משמע אף אם התשובה לא ה' כדבעי, אף על פי כן אדון אתכם לכף זכות, והוא למשל בעוה"ז אם אחד חטא למלך בשר ודם ואח"כ יש לו חרטה, ואף שמפייס למלך עד שימחול אעפ"כ יש לו צער וחושש שמא לא ימחול בלב שלם, שמא נשאר בלבו שום טינא ומחפש עת שיהי עת רצון אצל המלך דהיינו שהמלך יעשה חתונה לבנו ואז המלך בשמחה גדולה ויכולין לפעול אצלו מה שאחד צריך, ואז מחמת שמחה יהי מוחל לכל האסורין בתפיסה בדרך העולם, ע"כ זה שיש לו חרטה גדולה מצפה שיודמן לו עת כזאת, ואם יודמן עת רצון אצל מלך הוא בשמחה גדולה, ומשמר הזמן לכנס למלך מחמת שהוא עת רצון שאז ימחול המלך בלב שלם, ואם לא ישמור זה הזמן לכנס למלך אז סימן שאין לו חרטה גמורה ובפעם ראשונה שהי מפייס למלך ה' רק להיות יוצא ואין דאגה שלו שימחול לו המלך ברצון גדול, כך כל שכן אם אדם חוטא, ואף אם עושה תשובה אין אדם מבין על עצמו אם ה' התשובה כדבעי, ואף שכתב רמב"ם כל זמן שציבור צועקין בלב שלם, וכי יכול להיות מבין אדם אם הוא בלב שלם, והשי"ת יודע מה שבלב אדם שאינו בלב שלם, על כרחך שצריך לצפות ולשמר העת עשי"ת שהוא עת רצון גדול ושערי שמים פתוחין, והשי"ת רוצה מאד שיעשה אדם תשובה, ואז ידין השי"ת את אדם לכף זכות, על כן צריך האדם לשמור בין ציבור ובין יחיד, זמן עשרה ימים לעשות תשובה, והא השב צריך כל השנה לעשות תשובה, כל שכן וכל שכן שצריך לשמר הזמן העת רצון שמבין שבאותו זמן יכול לפעול יותר מכל השנה שהוא עת רצון יותר, וגם שהוא ימים נוראים וצריך להיות שוכב על אדם יראה גדולה בזמנים הללו, ואם אדם אין משגיח על זה נראה שאין לו חרטה גמורה, וזה שעשה באמצע השנה תשובה היא בחיצוניות הלב ולא בפנימיות הלב כלל ודו"ק.

(ביכורי אביב)

הטעם שעשי"ת הם אחרי ר"ה, כי בר"ה הכל עושין תשובה אבל היא עדיין במחשבה, וצריך שתהיה התשובה במעשה שזה לא יתכן בר"ה שהוא יו"ט וזה מתקנין בעשי"ת שהם ימי חול.

מבואר בסידור הארז"ל שבכל יום דעשי"ת יכולין לתקן בכל יום ויום מה שפגם כל ימיו ביום זה עכ"ד, והנה לפי זה ה' די שבעה ימי תשובה נגד שבעה ימי השבוע, ויש לומר דהנה בר"ה העיקר להמליך הבוית"ש דאז אין לחשוב בחטאים רק דצריכים להעשות עצמו כקטן שנולד ולהמליך הבוית"ש ולאחר שהמלכנו הבורא יתברך שמו ניתן לנו שבעה ימי תשובה להתחיל לפשפש בכל מעשינו מיום הולדנו ולתקנם, וביום הכיפורים לבא כולו נקי.

(דברי יחזקאל)

וכתוב בספרים שהפרש יש בין עשרת ימי תשובה לשאר הימים לענין תשובה ותפלה כהפרש האור מן החושך ויפה שעה בתשובה ומעשים טובים בימים האלו מימים שלמים בשאר הימים אשר על כן ראוי לחוש על כל רגע של ימים אלו שלא לאבדו.

ומי שתורתו אומנתו בימים האלה יניח עסק פלפול ויהיה רק עסוק בקריאת ספרי מוסר ובדרכי התשובה ולשפוף שיח לדרוש סליחה ולהקדים תפלה על כל צרה שלא תבוא, אשרי מי שמשכיל להתבודד לחשוב עם קונו, בד קודש ילבש ולפחות בימים אלו יקיים להקריב שני תמידים כהלכתם שויתי ה' לנגדי תמיד וחטאתי נגדי תמיד ואם ימצא חבר טוב מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד טובים השנים אז נדברו יראי ה' איזהו דרך ישרה ואיש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק.

בעשרת ימי תשובה יתבודד האדם ויפנה עצמו מעסקי העולם שהימים האלה הם ימי דין ואם מלך בשר ודם היה קורא אותו לדין כיצד היה עומד באימה וביראה ולפשפש במעשיו כן יעשה בימים האלו ואני אומר שלא יעסוק במלאכה בכל יום מאותם הימים אלא מה שיספיק לו בצמצום כי ימים אלו מקודשים שיום טוב לפנייהם ולאחריהם והם כמו חולו של מועד, וכבר ידעת כי הם רומזים במקום התשובה העליונה לכן יעסוק ברוב היום בתורה ובתשובה.

(רבינו יונה)

לכך העשי"ת המה בזמן בריאת העולם להורות כי ע"י התשובה האדם נעשה בריה חדשה כמבואר ברמב"ם,

דברות קודש

מאת מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע
דרשת תקיעת שופר שנת תש"א לפ"ק

בישראל וסיים ביעקב, גם צריך ביאור למה גבי ישראל אמר חוק וגבי יעקב משפט.

(ז) בפיוט בתפילת מוסף באין מליץ יושר מול מגיד פשע תגד ליעקב דבר חוק ומשפט וצדקיננו במשפט המלך המשפט, וצריך לבאר הכוונה באומרו תגד ליעקב דבר חוק ומשפט.

(ח) בגמרא (ר"ה טז:) למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין, ותוקעין ומריעין, כשהן עומדין כדי לערבב השטן, ובתוס' (שם) כתב כדאיתא בירושלמי כד שמע קול שיפורא זימנא חדא בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין אמר וודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול, ומטא זימני' למתבלע ומתערבב, ולית לי' פנאי למעבד קטגורא, והתמוה מפורסמת, האיך יתכן הדבר שיבוא השטן לידי טעות כזו, כי בכל השנה כולו הוא חכם גדול בתחבולותיו הרבים שמערים על הבריות, עד שכמעט רובא דעלמא נמשכין אחריו, ואיך נהפך פתאום כמו רגע לטעות כל כך, שהגיע העת דיתקע בשופר גדול, ובפרט שבכל שנה ושנה אנו תוקעין ועדיין לא נושענו.

ונבוא אל הביאור הענין, דהנה הכתוב אומר (ישעי' ב, כב) אני ה' בעתה אחישנה, ובגמרא (סנהדרין צח) פריך כתיב בעתה, וכתיב אחישנה, ומשני זכו אחישנה לא זכו בעתה, וביאר הענין בנזר הקודש (ויחי צח) אף שהגאולה יש לה זמן קבוע, בעתה הנקבע באיזה מזל וכוכב יהיה, אמנם אם יעלה רצון מאת הבורא יתברך שמו להקדים זמנו, יעתיק את המזל ההוא ממקומו, וישנה העתים ויחליף את הזמנים וזהו בחינת אחישנה עכתו"ד.

ובזה נראה לבאר מה שאמרו חכמינו ז"ל (סנהדרין צח) אמר ר' יהושע בן לוי שנים ראיתי וכו', אמר ליה אימתי קאתי משיח, אמר לו זיל שילי' וכו', א"ל לאימתי קאתי מר, א"ל היום וכו', א"ל הכי אמר לך היום אם בקולו תשמעו דאם בני ישראל ירבו בתשובה שלימה, לפני אבינו אב הרחמן בודאי יבוא משיח צדקיננו, כמו שאמרו (סנהדרין צז) אין ישראל נגאלין אלא בתשובה, ואף לפני זמנו הקבוע, כי הקדוש ב"ה

בקריאה דיומא בפרשת פנחס כתיב ובחודש השביעי באחד לחודש מקרא קודש יהיה לכם וגו' יום תרועה יהיה לכם והנה בפרשת אמור כתיב זכרון תרועה מקרא קודש יהיה לכם ובגמרא הקשו אהדדי, ותירוצן כאן בשבת כאן בחול.

ויש לדקדק דהלא במסקנת הגמרא מצינו, דמה שאין אנו תוקעין בשבת גזירה היא שמא יעבירנו, ומדרבנן אין תוקעין, ואם כן הדרא קושיא לדוכתא למה שינה באמרו זכרון תרועה.

(ב) ק"ז בישמח משה (פ' אמור) דקדק בשינוי הכתובים בפרשת פנחס גבי יום תרועה הוא מקדים מקרא קודש, ובפרשת אמור כתיב להיפך זכרון תרועה ואחר כך מקרא קודש, וצריך ביאור.

(ג) גם יש לדקדק דלא מצינו בשום מקום שיהא נקרא היום על שם מצוות היום כגון בפסח יום המצות, וכדומה, ואמאי קרי לי' יום תרועה דמשמע שהיום בעצמו הוא יום תרועה, חוץ ממה שתוקעין בה.

(ד) במדרש (ויק"ר) בחודש השביעי הדא הוא דכתיב עלה אלקים בתרועה וכו', הקדוש ב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, אימתי בחודש השביעי. ויש לדקדק דיש שם הרבה דרשות מבחודש השביעי, ולמה חזר ושואל אימתי בחודש השביעי.

(ה) עוד במדרש (בראשית רבה נו, י) ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה, ר"י אומר, אמר לפניו רבון העולמים, בשעה שאמרת לי קח נא את בנך את יחידך, היה לי מה להשיב אתמול אמרת לי כי ביצחק יקרא לך זרע, ועכשיו קח נא את בנך וגו' וח"ו לא עשיתי כן, אלא כבשתי רחמי לעשות רצוניך, יהי רצון מלפניך וכו' בשעה שיהא בניו של יצחק באים לידי עבירות, תהא נזכר אותו עקידה, ותתמלא עליהם רחמים עד כאן המדרש, ולכאורה יפלא למה לא ביקש אברהם אבינו ע"ה בזכות העקידה עצמו שזה הנסיון הגדול, ועל מה זה ביקש דוקא בזכות שלא הקשה שום קושיות מאת הבורא ית'.

(ו) תקעו בחודש שופר בכסא ליום חגיגנו כי חוק לישראל היא משפט לאלקי יעקב, ויש לדקדק מה דפתח

ישנה העיתים, והנה הרמב"ם (פ"ג מהל' תשובה ד') כתב, דאף דמצות תקיעת שופר הוא גזירת הכתוב, יש בה טעם לעורר הלב לתשובה, כלומר עזרו ישנים משינתכם וכו', עיי"ש ובספר החינוך (מצוה ת"ה) ביאר בשרשי המצוה, דטבע קול השופר מעורר הרבה לב כל שומעיו, וכל שכן קול התרועה קול הנשבר עכתי"ד, ונמצא שבעת תקיעת שופר לב כל אחד יחרד וילפת, ומעורר לבו בתשובה שלימה ושופך לב כמים לחלות פני אדון אל מלך רחמן, וכיון שהגיע לכך, אותו היום ושעה המקוה המיועד לגאולה נפשינו, מזדעזע ונעקר ממקומו ורוצה שיתחלף זמנו, ועיצומו של יום יורד ומתחנן לקודשא ב"ה שאכן יהא העת רצון דיתקע בשופר גדול, ויגיע זמנו לבוא מאת הבורא ית' ויתעלה, והשטן אינו טועה כלל בחשבו שהגיע יום הגדול לפדות נפשינו, כי יום הגאולה בעין עומדת לפניו בחוש, והאמת עמו ויש לו על מה לפחד.

מורי ורבותי! הבה נצייר בדעתינו כאשר היא באמת, שיום הגאולה עומד ומתחנן, שהוא תלוי ועומד במעשינו עכשיו, וגם אלינו מבקשת "חוסו נא עלי שאוכל לבוא" וניקה דוגמא וקל וחומר מהשטן המתבהל, ולא נלך מבית המדרש הביתה ריקם בחרפה, ונניח את יום הגאולה חס ושלום בכושה וכלימה, אוי ואבוי! "לאמיר זיך אנכאפן אין איהם, און נישט אויסלאזן!" ולא נעזבנו בבזיון ח"ו, וזה מה שענה משיח צדקינו לר' יהושע בן לוי, היום אם בקולו תשמעו דהיום בעצמו יבוא להחליף זמנו, אם בקולו תשמעו בתשובה נכונה.

ובזה נבין מה שהקשה במדרש אימתי בחודש השביעי דזה שהקדוש ב"ה עומד מכסא דין לרחמים להביא הגאולה בשעת תקיעת שופר, לפי האמת יוקשה, כי הלא יש זמן קבוע למשיח בן דוד לבוא, וזה מה שגילה המדרש אימתי בחודש השביעי כי אף בחודש השביעי בעצם היום הזה יחליף הקדוש ב"ה זמנו של הגאולה, ועל כן קרא הכתוב את היום בעצמו יום תרועה כי ביום זה משקל יום הגאולה להחליף את הזמן, אם יתעוררו בני ישראל לתשובה האמיתית.

ונבא לבאר יתר הדקדוקים דהנה הקדמונים הביאו עוד טעם לתקיעת שופר רמז להגאולה העתידה, ורבינו סעדי' גאון בטעם השמיני (הובא במנורת המאור) כתב וזה לשונו נתקע בשופר כדי שיקבץ הקדוש ב"ה נדחי ישראל אשר הבטיחנו על ידי ישעי' הנביא, שנאמר והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' עד כאן דבריו.

והנה הנפקא מינה בין שני הטעמים היא, כי לפי טעם זה אין השופר לזכרון דברים ולעורר הלב, רק רמז ודוגמא לקיבוץ נדחי ישראל ולשופר של משיח, מה שאין כן לפי שאר דברי הקדמונים שטבע השופר שובר את גופו של אדם ומעוררו לתשובה, אם כן השופר לזכרון לתשובה.

ובזה יש לתת טעם טעם הגון, למה שינה הכתוב באומרו זכרון תרועה שהוא לפי טעמו של הרמב"ם שהשופר הוא לזכרון דברים ולעוררו לתשובה, ומה שאמר יום תרועה הוא לרמז לצד טעמים של הקדמונים שהוא לרמז דוגמת הגאולה, והיום בעצמו הוא יום תרועה והיא על דרך שביארנו שיום הגאולה הנקבע, ביד הקדוש ברוך הוא להעתיקו ממקומו ולקדימו.

אמנם לפי האמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, שהרי כתוב אחד אומר יום תרועה, וכתוב אחד אומר זכרון תרועה אבל בקריאה דיומא אנו קורין בפרשת פנחס שכתוב בה יום תרועה יהיה לכם כי גם לפי הטעם הראשון שהוא לזכרון דברים לתשובה, התכלית הוא הגאולה, כי לפי מה שביארנו שעל ידי שבני ישראל זוכים לעשות תשובה בלבב שלם, עיצומו של יום הגאולה מתעוררת לחלות פני אלקים, ונמצא שעיקר טעמו של תקיעת שופר הוא לרמז דוגמת הגאולה והיינו הך, ועל כן קורין בפרשתא הדין שהוא התכלית של שני הטעמים, ובה מיושב קושית ק"ז הישמח משה כי באמרו זכרון תרועה מקודם, הכוונה לעורר לתשובה, ואז נבוא למקרא קודש אבל באומרו יום תרועה, שהיא לכוונה לרמז דוגמת הגאולה זה יהיה לאחר מקרא קודש שהיא לאחר שיחזרו בתשובה, כי אין ישראל נגאלין אלא בתשובה, ועל כן נקט מקרא קודש מקודם.

מורי ורבותי! באמת היום שאנו עומדים בו הוא יום הדין גדול ונורא, אשר כל באי עולם יעברון לפניו כבני מרון על החדשות והישנות, ונתבוננו נא באיזה הכנות באנו לקראת היום הזה, ובאיזה מחשבות אנו נגשים זה עתה למצוה הנשגבה והנורא זו מצות תקיעת שופר, ולומר סדר התפילות הקדושות מלכיות וזכרונות וכו' לפני יוצרינו יתברך שמו "און מיט וואס שטעלט מען זיך פארן לעבעדיגען באשעפער" בלי שום הכנה במעשינו בתשובה ומעשים טובים הלא השאלה נשאלת אי מלכא אנא עד השתא אמאי לא אתית לגבאי, איזה פנים יש לנו, הלא אין לנו פה ולא מצח להרים ראש אוי ואבוי, אחת היא בקשתינו מאת אבינו מלכינו שישכח לגמרי מה שהיה עד השתא, ומה דהוי

הוי ומכאן ואילך חושבנא, ורצונינו לעשות רק רצונו יתברך שמו לעבוד אותו כל הימים.

וזה ביאור המדרש מה שביקש אברהם אבינו ע"ה בזכות שלא התרעם את עצמו אתמול אמרת לי וכו', ולא התחנן בזכות העקידה עצמו, דהיה גלוי לפני אברהם אבינו ע"ה ברוח קדשו שעתידין בניו לחטוא, ולהיות עומדים ביום הזה בריש שתא כדלים וכרשים, וכשירצו לחזור בתשובה יהיה השאלה נשאלת אי מלכא וכו', על כן ביקש שכשם שהוא לא התרעם ולא שאל שום שאלה קמי קודשא ב"ה, בשכר זאת יחון זרעו אחריו, בעת שיבואו לעשות תשובה, ויקבלם מיד בלי שאלות ואיחור. והנה בתפוצות ישראל, המנהג הוא שהגדול שבכולם עומד ואומר דברי כבושים ומאן ספין ויהין לבו לומר דברי תוכחה לבני אל חי, "אז מען קוקט זיך אן מען איז נישט דערביי", הלא רעדה ופלצות אחזתנו, אך הלא אמרו חכמינו ז"ל ההולך בדרכי אבות מזכירים לו זכות אבות, ולכאורה יוקשה ממה נפשך דאי עושה כמעשיהם, אם כן יש לו יחוס עצמו, ואין צריך לזכות אבות, ואי אינו עושה כמעשיהם הלא לא יועיל לו כלום, אך יש לומר, דאיירי במי שיש לו השתוקקות לילך בדרכם, אמנם לבו בל עמו לעשות כדעתם הרחבה, כי לבם של הראשונים היו פתוח כאולם, והוא הולך בתמימות ופשטות לעשות כדמיון מעשה אבותיו, אזי מזכירין לו זכות אבות, ועם כל זאת מי יכול להתדמות ולומר שעושה אף בפשטות כדרכי אבותיו.

אולם נדרכה ונשיחה בנינו ואפתח במשל פי, משל לספינה העושה דרכו בין גלי הים, ומלאה אנשים רבים הרוצים להגיע למחוז חפצם איש על פי פעלו, ופתאום התרוממו גליו ויעמד רוח סערה ויחוגו וינועו כשכור, ותשא את הספינה למקום זר, ודרך אניה בלב ים רחוקה מן הישוב, ומצאו את עצמם טועים בדרך מבלי יודעים לאן יהלכו, ולאיה צד יהיו פניהם מועדות, ופחד בלבם כי אולי הדרך שהמה הולכים בו יוליכם אל מקום רחוק יותר להיפך מדרך הישר.

ובהאי פחדא דקא יתבי ויראו מרחוק ספינה קטנה, ונכנסה בלבבם תקווה גדולה כי קרבה ישועותינו וזה ינחמינו, והתחילו לשמח כי עוד מעט וינצלו ממות לחיים כי יורינו הדרך אשר בה נלך, ויהיו כאשר פגשו איש באחיו חשכו עיניהם וליבם בשמעם ששותפים המה בצרתם יחדיו, כי אמר להם רב החובל גם אני טועה בדרך ותעיתי עוד יותר מכם, "איך בין נאך מער פארפארן פון אייך", ותהי אבל ויגון מאוד, ופנה

אליהם רב החובל ההיא לאמר: הבה נצעק יחדיו בקול גדול אולי יקשיב אחד את קולינו, וישמע להצילנו מצרה, ובכן הבה יחדיו נצעק אל ה', ויראה בצערנו בשמעו את רנתנו, ואיתא בזהר חדש (נח) דכנישתא חדא אי הדרא בתיובתא בידם להביא הגאולה, "על כן נביא את אשר לפנינו כי מוטל עלינו להביא את הגאולה שלימה".

ובזה נבוא ליישב לישנא דקרא תקעו בחודש שופר וגו', דהנה ידוע מה שכתב ק"ז זללה"ה בישמח משה, בדרשתו בשנתו האחרונה, "גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שאם הייתי יודע בימי נעורי שעד כה יתארך זמן הגאולה, ועדיין בן דוד לא בא, לא הייתי מאריך ימים כל כך להגיע עד זקנה ושיבה", עכדה"ק, ובעוה"ר אנן בענינו נסגנו אחרו כל כך הרבה, עד שאין אנו מרגישים כלל החסרון בהעדר ביאת בן דוד, ומתדמה לעינינו שאכן היא מה שצריך להיות ועולם כמנהגו נוהג.

והנה משפט פירוש, מה שהאדם מבין בשכלו, שכן היא מדרך העולם ומשפטי בני אדם, כמו שכתב זה משפט הנער ומעשהו, וחוק יסובב למה שהיא חוץ מסדרי העולם והיא חידוש, וגם ידוע דשם ישראל מורה על בני העלי, ופשוטי עם בשם יעקב יכונה, והנה לבני העלי וצדיקי דור ודור להם היא חידוש גדול הפלא ופלא זה שעדיין לא בא גאולתינו, עד שאינם יכולים לסובל, וזה פירוש המקרא תקעו בחודש שופר, שהיא המעורר יום הגאולה כפי מה שביארנו, כי חוק לישראל הוא שזה לבני עלי חוק גדול אבל משפט הוא לבני יעקב אנו קטני הדעת, זהו דבר המובן.

ובאמת זהו מליצה ישרה על בני ישראל, כי מפני זה שאנחנו נסוגנו אחרו כל כך מדורות הראשונים, לכן ישפוט הקדוש ברוך הוא אותנו לפי ערכינו השפל, דוגמת החולה שאינו מכיר בחליו שהיא במצה קשה, ואם כן גם נעלם רפואתו ממנו, וזהו מה שייסד הפייטן באין מליץ ישר מול מגיד פשע תגד ליעקב דבר חוק ומשפט, אשר דבר שהי צריך להיות חוק היא לנו משפט מחמת שאנחנו במדריגת יעקב, וזהו הלימוד זכות היותר גדול, ועל כן צדיקנו במשפט המלך המשפט.

והנה איתא במדרש פליאה (הובא בקדושת יו"ט וירא השמטות) כשראתה שרה שמשא לא יכנס לארץ אמרה גרש את האמה הזאת ואת בנה, וצריך ביאור, ואפשר לפרש על פי מה שאמרו חכמינו ז"ל (חגיגה ה') כי קא ניחא נפשי דריב"ח, אמרו לי רבנן מה תהוי עלן

מאפיקורסים, אמר להם אבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם וגו', וביאור הדבר היא, דידוע זה לעומת זה עשה אלוקים, ולפי ערך כח הקדושה כן ימעט לעומתה כח הטומאה, וזה אם אבדה עצה מבנים, אזי גם כן נסרחה חכמתם, מכוחות הטומאה ותחבולות האפיקורסים.

ובזה יובן דכשראתה שרה שמשוה רבינו ע"ה לא יכנס לארץ, דאגה שלא יהא בן האמה זה ישמעאל יורש עם בנה יצחק נחלת ארץ ישראל, כי אלמלי נכנס משה, היה נכנס עמו כח הקדושה גדול שיבטל כוחו של בני ישמעאל, והיו יכולין לירש עמהם, אבל כיון שלא יעבור את הירדן, על כן אמרה גרש את האמה ואת בנה.

ובעוה"ר דא עקא, בדור הזה שכח הקדושה ירדה מאוד אחורנית, ומדחי אל דחי נסוגו אחור, ולעומת זה כוחות הטומאה ורשעי ארץ וכל המיצר לישראל נשאו ראש, ומתגברים יותר מבפנים ומבחוץ, וכל אחד מבני ישראל יש לו בלבבו ובנפשו מלחמה כבידה על כל דבר שבקדושה ואין לנו מצד הקדושה מי שיעמוד מנגד, ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, שהוא יסייע בידינו להתגבר על ידם.

וק"ז זללה"ה בייטב לב זי"ע הביא מה שהיה מרגלא בפומי' לומר במקהלות עם בפרס השנה, על הכתוב מראשית השנה ועד אחרית שנה, כי בכל שנה בתחילתה אנו מצפים ואומרים שזאת תהי' השנה בה"א הידוע, אשר בה נזכה לגאולה וישועה אבל באחרית השנה ועדיין לא נושענו, אז רואין אשר הוא רק שנה פשוטה, וזה מראשית דמינו שיהיה השנה הידוע, ועד אחרית אנו רואין שהוא רק שנה פשוטה, עכתו"ד, והנה לפי מצבינו המר נוכל להוסיף ולומר שעברה עלינו שנה בה"א הידועה, בצרות רבות אשר סבבנו הקפוננו מכל פינה וצד, ורדיפות שונות מבית ומבחוץ ולא נשמע כמורו, ומשונה היתה שנה זו מכל השנים.

וברש"י (ריש פ' תולדות) איתא לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה וכו' צר הקדוש ברוך הוא קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם, והעידו הכל אברהם הוליד את יצחק וראוי להבין כי הלא מצינו כי אברהם הוליד עוד בנים הרבה שנים לאחר כך, כדכתוב להלן (בפרשת חיי שרה) ויוסף אברהם ויקח אשה וגו', וזאת היתה כבר אחרי נשואי יצחק, כדמשמע בראשית רבה (ס' יא) והיה אברהם כבן מאה וארבעים שנה ולא עררו כלל על זה לצני הדור, ולא הוצרכו לסימנים כמו בלידת יצחק.

אמנם יתבאר כי ידוע שהיצר הרע והיצר טוב המתקוטטים כשני אויבים זה עם זה, וכשאחד קרוב להיות מנוצח, יתחזק על עמדו לנפשו כמו שאיתא בתוס' יום טוב (אבות ה' ה') בטעמא על הא דחושב מעשרה ניסים שלא אירע קרי לכהן גדול ביום הכיפורים עי"ש, וכן יש לומר כיון שבלידת יצחק היתה ההתנוצצות של עם בני ישראל שנתשלשל ממנו דור ישרים, על כן התגברה הסטרא אחרא מאוד, עד שלידתו היתה בגדר נס גדול, מה שאין כן בלידת בני קטורה, שהמה הרבו טומאה וזוהמה שיצא מהן מדין, על כן לא התגבר על זה הסטרא אחרא, ולא היה בזה שום חידוש, וכמו כן לא עררו כלל בלידתם, וכן דרכם של הרשעים בעת שרואין שהדורות מתמעטין וזעירין, אינון המגדלים בניהם על דרך התורה, ואף על פי כן גבולי הקדושה נתרחבין, ובני ישראל מתאמצים לגדל בתים נאמנים לה' ולתורתו, אזי הסטרא אחרא אינם שקטים והכל הוא מעשה שטן.

אחינו בני ישראל לא עת להאריך בדרושים עורו נא והתעוררו ונתבונן כמה לבבות נשברים נמצאים אתנו פה בבית המקדש ויש אשר לבם נשבר בקרבם, כי המה רוצים להעמיד דורות ישרים ולהפקד בדבר ישועה ורחמים בזרע של קיימא על דרך התורה ועל דרך אבותינו, אשר על זה הסטרא אחרא מתגבר מאוד, נצעק יחדיו אל השם יתברך ונעורר רחמי שמים עליהם, ונשימה נא זאת על לבבינו, כי הניחו אותנו בחשכות גדול והלא אנחנו עומדים כבר בסוף ימי גלותינו בקדרותא דצפרא, ומדרך העולם שקודם אור היום מתגבר החשכות מאוד, והשי"ת יוציאנו מאפילה לאור גדול.

ובשעה שנתן הקדוש ברוך הוא לנו את תורתו, הכתוב אומר (יתרו) וכל העם רואים את הקולות, ודרשו חכמינו ז"ל (מכילתא) שהיו רואין את הנשמע, ובכן בזמן הזה אנו מברכים לשמוע קול שופר, כי בצרה גדולה אנחנו אך צריכין להאמין שהקדוש ברוך הוא עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, ועל כן אנו מבקשים הראינו ה' חסדיך, שנזכה לראות בעינינו בעמדו מכסא דין לכסא רחמים, ועין בעין יראו בשוב ה' ציון.

ויעזור השי"ת שיתקבלו קול תקיעותינו וסדר תפילתינו ברחמים וברצון וישפיע עלינו התנוצצות אורו יתברך שמו להיות לנו ישועה ברוחניות וגשמיות בכלליות ובפרטיות, כי ארכה לנו השעה ונזכה כולנו לעבדו בלבב שלם ויחדיו עם כל בית ישראל ישובו להר ציון תפארתינו בהתגלות כבוד שמים עלינו, בב"א.

דברות קודש

מאת מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע
דרשת תקיעת שופר שנת תשמו"ז לפ"ק

השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכים, ע"כ ומבואר יוצא מדבריו ז"ל כי הקב"ה ברוב חסדיו נתן לנו מצוה זו, כדי שעל ידה נעורר את לבבינו ביום הגדול הזה לחלות פני ה', לכל נבלה את השעה המרוממת הזאת בהבלים, ועי"ז שנקיץ מתרדמת הזמן נוכל להחזיק מעמד ולהתחזק נגד כל הצרות והנסיונות אשר סובלים אנו בכל דור ודור, וזה תכלית עבודתנו כעת בתקיעת שופר לעורר את לבבינו אל השי"ת.

והנה במשנה בסוף מס' סוטה הולך ומונה שם התנא ירידת הדורות ושפלותן עד שמגיע לעקבתא דמשיחא, ומסיים על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים, ומרן כק"ד זי"ע בדרשה קודם תקיעת שופר (תשי"ז) התאונן על שפלות הדור, שהגענו למצב זה כי אבדו חסידינו ומפגיע אין בעדינו, ואין אחר אשר נוכל להשען ולסמוך על תפילתו בימים הקדושים שיבקש רחמים בעד קהל ישראל ויקבל הקב"ה שוועתו ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים שהוא יעזרינו במצב שפל בזה.

והנה הדברים האלה אמר מרן כ"ק דודי זי"ע בימיו, ואנן מה נענני' אבתריה, כי הלא יודעים אנו שהוא היה צדיק אמת, ופעל כ"כ עבור התורה והיהדות בכל ימיו, ועליו בוודאי היינו יכולים לסמוך בהימים הקדושים האלו אכן בעוה"ר אין הוא עוד בינינו, ועל מי נשים תוחלתינו כעת שאנו עומדים להתפלל על נפשינו, מי יעתיד בעדינו, ובפרט שכעת לקינו מכה על פצע, ולפני ימים הנוראים נלקח מאתנו אחד המיוחד שבחבורתינו ה"ה הגה"צ האבדק"ק אראז זלה"ה, אשר היה ירא שמים מרבים באמונתו הפשוטה והתמימה, ובעת שהיה אומר יתגדל ויתקדש שמיא רבא, שמעו בכל הביהמ"ד איך שהוא מתפלל בלב שלם ובכוונה אמיתית על הגאולה, וידענו תמיד שיש לנו בכית מדרשינו איש צדיק אשר תפילתו חשובה בעיני המקום, וגם היה בעל יסורים מלא צער ומכאובים, וידוע אמרם ז"ל על ר' אלעזר בר"ש, שבעת שסבל יסורים לא מת בשכנותו שום אדם לפני

איתא במדרש (אמור פכ"ט ס"ד) עה"פ בחודש השביעי באחד לחדש אמר ר' יאשיה כתיב אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע, כמה קרנות יש להן, וכו', ואמרת אשרי העם יודעי תרועה, אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, ויש לדקדק בדברי המדרש דמה היה ההו"א לומר בכוונת הכתוב שאומות העולם אינם יודעים להריע, והלא לכאורה מובן בפשטות שלהריע יודעין, ורק לפתות את בוראן בתרועה אינם יודעין.

(ב) במס' ראש השנה (דף ס"ז). איתא, א"ר אבהו למה תוקעין בשופר של איל, אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, וכו' וכבר האריכו המפורשים בביאור כוונת מאמרם ז"ל, דלכאורה תיבת לפני מיותר, דהלא מסיים כדי שאזכור לכם וכי' וממילא מובן דלפניו תוקעין.

(ג) עוד איתא בגמרא, א"ר יצחק למה תוקעין בר"ה, למה תוקעין רחמנא אמר תקעו וכו' אלא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן, ורשיז"ל פי' כדי לערבב השטן בראותו את ישראל מחבבין את המצוות, והחת"ס ז"ל כתב שפירש"י דוחק הוא, אכן בתוס' פירשו כדי לערבב השטן, פירש בערוך כדאיתא בירושלמי בלע המות לנצח וכתוב ביום ההוא יתקע בשופר גדול, כד שמע קל שיפוצא זימנא חדא בהיל ולא בהיל, וכד שמע תניין אמר ודאי זהו שיפוצא דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע ומתערבב ולית ליה פנאי למיעבד קטגוריא, עכ"ד התוס', ונלאו המפורשים לבאר הענין מה שמתערבב השטן בהתיקעות השניות דוקא, ובתיקעות הראשונות בהיל ולא בהיל, גם לבאר ההמשך למאמר הנ"ל תקעו לפני בשופר של איל וכו'.

אכן מורי ורבותי, אין העת והזמן להאריך בדרושים, ובעדינו עכשיו לפני תקיעת שופר, נתבונן נא בדברי הרמב"ם ז"ל (בפ"ג מהל' תשובה ה"ד) וז"ל אע"פ שתקיעת שופר בר"ה גזירת הכתוב, רמז יש בו כלומר עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה, וזכרו בוראכם אלו

זמנו, על דא ודאי קא בכינא, אשר גם הוא נלקח מאתנו לפני הימים הקדושים, **מ'האט אונז געגעבן א ווינק פון הימלעל**, להשים על לבינו להטיב דרכינו ומעללינו לפני הימים הנוראים.

פחד ורעדה תאחזנו כשנתבונן במצבינו המר, הנה אמרו חז"ל (ברכות דף ג' ע"א) א"ר יוסי פ"א הייתי מהלך בדרך ונכנסתי לחורבה אחת מחורבות ירושלים להתפלל בא אליהו זל"ט ושמר לי על הפתח וכו' ואמרתי לו שמעתי בת קול שמנהמת כיונה ואומרת אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי והגליתי את בני וכו' ואפשר לרמז זה כי לאחרונה נתפשטה בעזה"ר בין הרבה מבני ישראל המחלה הידועה רח"ל, והרבה חללים הפילו כבר ולאחרונה נגדעו אבות ואמהות ממשפחות יקרות, ונשארו יתומים רבים מבלי משען, והרב בתים נחרבו עי"ז, ורבים סובלים עוד ממחלה זו ר"ל, ועדיין מצפים על ישועת ה', ומי יודע מה יכתבו במרומים על השנה הבאה רחמנא לישזבן, פחד נורא הוא לראות איך שהמחלה הורגת רח"ל קרבנות רבות כ"כ, **עס ווערט אוועק געריסן א טאטע מאמע פון קינדער**, נאכדעם ווערט א דאגה ווי צוטיילט מען די קינדער, **ס'רייסט דאך דאס הארץ צי זעהן ווי די קינדער דרייען זיך אהן טאטע מאמע**, אוי ווי וואס וועט זיין מיט אונז אין דעם מצב.

יודע מה שאמר הרה"ק מבארדיטשוב זי"ע שבית יהודי שמגדלים שם דורות נאמנים יש לה קדושה יותר מביהמ"ד, ועי' צווח הקב"ה ואומר, אוי שהחרבתי את ביתי, אוי וויי איך האב חרוב געמאכט א אידיש הויז, כזה שנגדע אב ואם מבית יהודי ונחרב הבית והגליתי את בני, די קינדער זענען געווארן נע ונד דא און דארט, ואפשר להוסיף עוד שר' יוסי נכנס לבית יהודי חרוב כזה ושם התפלל וזה נקרא אחת מחורבות ירושלים, כי שם מנהמת השכינה כיונה ובוכה ומבכה על הבית היהודי שנחרב, אוי שהחרבתי את ביתי והגליתי את בני, אוי לבנים שגלו מעל שולחן אביהם.

ועלינו להשים על לבינו ולפשפש במעשינו, ולהתבונן בשל מי הרעה הזאת ואיזה חטאים מביאים את הצרה הזאת על בית ישראל ובגמרא אמרו הלשון אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי, כי הכל הוא מפני חטאינו ועוונותינו ועי"כ נפשפש נא במעשינו להטיב דרכינו כי כל אחד הרי יודע בנפשו איך שהעביר את כל השנה, ולא חשיד קוב"ה למיעבד דינא בלא דיינא

ובוודאי חטאינו ופשעינו גורמים שיסכלו כ"כ נפשות יקרות מבני ישראל מהמחלה הזאת רחמנא ליצלן, ומתמארא משמיה דהרה"ק הרבי ר' מענדעלע מרימנוב זי"ע שכל מאדע מביאה עמה חולאת ר"ל, ובימינו אלה המצב בזה נורא ואיום אשר כל אחת רוצה לעלות עם המאדעס והמותרות יותר מחברתה ובין כך נופלים חללים נפשות נקיות ותמימות, נשים צדקניות אשר לא חטאו בזה, ועל כן יראה כל אחד לתקן את בדקי ביתו לחזק את גדרי הצניעות.

וכעת שאנו עומדים להתפלל לפני הקב"ה על השנה הבעל"ט אין מי שיעתיד בעדינו, ובמשנה סוף מס' סוטה הנ"ל משמע להדיא, כי העדר הצדיקים מביא חולי לעולם כמ"ש משמת רבן גמליאל הזקן בטל כבוד התורה ופירש"י ז"ל שעד שמת הוא היה בריאות בעולם והיו לומדים תורה מעומד, ומשמת בא חולי לעולם והתחילו ללמוד מיושב עי"ש, וכן ראינו בחוש שגם בשנים קדמוניות היתה המחלה בין בני ישראל אבל לא היתה באופן מבהיל כזה, כי היו הצדיקים שהגיגו על בני ישראל, אבל כהיום אשר נסתם כל חזון אין דורש ואין מבקש נתפשטה המחלה כ"כ ומי יודע עד מתי, מה יכתבו עלינו על השנה הבאה ומצבנו רע ומר שאין אתנו מי שיוכל להעזיר בעדינו.

אבער לאמיר נישט פארגעסען אז מיר האבן א גרויסן באשעפער, לאמיר איינרייסן ביים בורא כל עולמים שיעקרו את המחלה הזאת מקרב ישראל, ויסיר כל חולי וכל מדוה מאתנו בעת הזאת אשר אין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, וביום הזה נרבה בתפילה ובתחנונים, ובוודאי שציבור גדול כזה הנאסף בלעיה"ר כאן בבית מדרשינו, יש להם כח לפעול בתפלתם והן קל כביר לא ימאס תפילת רבים, ועי"כ ביום הגדול הזה נפיל תחייתינו ונבקש רחמים מאת הקב"ה שיחוס וירחם על עמו בית ישראל.

והנה כק"ד זי"ע בהדרשה הנ"ל פי' המשנה הנ"ל בסוף סוטה על מי יש לנו להשען על אבינו שבשמים, עפי"ד החתם סופר הידועים, על מאמרם ז"ל מה לו לאב שהגלה את בנו אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם, כי הנה אף אחר חורבן ביהמ"ק עדיין יש להקב"ה תענוג ונחת רוח מעבודת הצדיקים בכל דור ודור, ורק בני ישראל מרגישים שהם בגלות ומלאים צרות וסבל, וז"ש מה לו לאב שהגלה את בנו, פי' מה חסר לו לאבינו שבשמים אף אחר שגלה את בנו, והלא

יש לו תענוג מעבודתם גם עתה, אלא אוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם עכ"ד.

ובזה פי' כק"ד זל"ה כי בדורות הקודמים בעת שהיו צדיקים עובדי ה' בין בני ישראל, לא היו יכולים להרבות בתפילה אודות הכבוד שמים שיושיענו ה' עבור כבוד שמו ית' שהרי היה כבוד שמים בעולם ע"י עבודת הצדיקים אשר היה להקב"ה תענוג ונחת רוח גדול על ידיהם, אבל בעקבתא דמשיחא אשר חסרנו כל אלה, ואין עוד בינינו אלה הצדיקים שיעשו נח"ר להקב"ה ע"כ תפילתינו יכול להיות עבור הכבוד שמים, וז"ש על מי יש לנו להשען, והלא אין לנו צדיקים וחסידים שיעתירו בעדינו ואין אנחנו ראויים וזכאים לזה, אלא על אבינו שבשמים, היינו בזה שנבקש על כבוד אבינו שבשמים שיעשה למענו ולמען כבוד שמו ויושיענו, ולכן אף שאין לנו מי שיתפלל עלינו מ"מ כיון שאנו מבקשים על כבוד שמו ית' בזכות זה תקובל תפילתינו עכדה"ק.

והנה בוודאי דבר זה שיש לו להקב"ה נח"ר אף לאחר חורבן הבית ממעשי הצדיקים ועבודתם זה היה יכול החת"ס לומר בדורו, שאז היה דור דעה עם ת"ח וצדיקים, והוא ז"ל הקים תלמידים חשובים וקדושים, בוודאי היה להקב"ה תענוג ונח"ר גדול מהם, אבל בימינו אלה ממה וממי יש לו להקב"ה תענוג ונח"ר, בדור שפל כזה אשר אין מי שיקרא בשמך בצדק מתעורר להחזיק בך, וכעת אין לו להקב"ה שום כבוד שמים בעולם, ואדרבה בני"י נמצאים במצב שפל, הן כאן והן בארצנו הק' המצב ירוד ושפל מאד, והנסיגות הולכות ומתגברות בכל יום, וכבוד שמו ית' מחולל בגוים, אכן ע"ז תקוותינו ותוחלתינו כיון שאנו עומדים להתפלל עבור כבוד שמו ית' ע"ז תקובל תפילתינו אף שאין בידנו מעש, וגם אין מי שיעתיר בעדינו, שהרי אנו מתפללים שהקב"ה יושיע א"ע למען כבוד שמו והוא בוודאי כדאי לזה.

וק"ז הייטב לב מביא מה ששמע מפי ק"ז הישמח משה זי"ע ששמע מפי אליהו, על מאמרם ז"ל אין בן דוד בא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, היינו עד שתכלה פרטיות מן כיס הלב, שלא יכוין כל אחד בתפילתו לצרכי עצמו אלא למען כבוד שמו ית', עכ"ד, ולכאורה לפי"ז יפלא וישתומם דמזה משמע שכל הצדיקים והחסידים שהתפללו על הגאולה זה כאלפיים שנה ולא נענו לא התכוונו ח"ו בתפילתם למען כבוד שמו ית', אלא אנו בדורינו השפל בעקבתא דמשיחא, נוכל

להתפלל על כבוד שמים, אתמהא, אכן לפי הנ"ל מובן על נכון כי בדורותיהם של הצדיקים הקדושים היה כבוד שמים בעולם ע"י מעשי הצדיקים ועבודתם, ולכן לא היו יכולים להתפלל שיושיענו השי"ת עבור כבוד שמו, שהרי היה הכבוד שמים גדול בעולם, אבל בדורינו השפל הזה שאין עוד כבוד שמים בעולם ואין לו להקב"ה עוד ממי לקבל תענוג ונח"ר בזה העולם, שפיר נוכל להתפלל שיושיענו השי"ת עבור כבוד שמו ית' המחולל.

ועד"ז פי' כ"ק אאמו"ר זי"ע בעצי חיים (לסוכות אות נ"ב) מאה"כ שיר המעלות ממעמקים ודקדקו על הל' ממעמקים דמשמע עמקים רבים, ומבאר כ"ק אאמו"ר זל"ה עפי"מ שפי' הר"מ אלשיך הכתוב ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה, כי ציון במשפט ודין היא שתפדה כי הוא לא חטאה רק לקתה בעוונותינו, אך ושביה בצדקה צריך פדיון בתורת צדקה עכ"ד.

ובזה פי' כ"ק אבא מארי זי"ע הכתוב תקעו בחודש שופר וגו' שהוא כדי להעלות זכרונינו לפניו ית"ש שבמהרה ישוב חרון אפו מעמו ומאוצו ונחלתו ולזה אמר כי חק לישראל הוא אם כי לישראל הוא בבחינת חק כי אפשר עדיין אינם כדאים לעצמם, עכ"ז הוא משפט לאלקי יעקב ר"ל שיעשה למען כבוד שמו הגדול שיתגדל ויתקדש שמיא רבא, וזשה"כ רבים קראתיך ה', האחד מה שנוגע לנו בשביל צערינו ושפלותינו בגלות המר הזה, והשנית העולה על כולנה בשביל כבוד שמו הגדול המחולל בגוים, וז"ש כי עמך הסליחה ר"ל מה שאתה סולח לנו נוגע בכיכול גם עמך ואתה בוודאי כדאי להתגאל עכתדה"ק.

ועפ"י הדברים האלה אמרתי ליישב מה שהקשה הכפות תמרים מהא דאיתא בפרקי דרבי אליעזר שמהאיל שהקריב אברהם אבינו ע"ה לא הלך שום דבר לבטלה, ומן הקרן השמאלי של האיל תקעו בשעת מתן תורה ומקרן הימיני יתקעו לעתיד לבא בביאת המשיח, ולפי"ז יקשה והלא פסקינן שבשופר של עולה לא יתקע, וא"כ היאך יכולים לתקוע בקרנות האיל הזה והלא עולה היא, ועיין מה שתי' כק"ד ז"ל בהדרשה הנ"ל, וכבר היה דברינו מזה (בדרשה קודם תקנית שופר דאשתקד) ליישב קושיא זו, שהרי מבואר שאין ישראל נגאלין אלא בקרנו של איל וא"כ הרי הוא פיקוח נפשות ישראל שהרי הכלל ישראל נתון בסכנה בהגלות המר הזה, ואין לך פיקוח נפש גדול מביאת הגו"צ ופיקוח נפש הרי דוחה כל התורה כולה ולכן הותר לתקוע בקרן האיל.

ס"ד שאומה"ע לא יוכלו להריע, שהרי בעצמם מסיים כמה קרנות יש להם וכו' אלא הכוונה שס"ד שגם אוה"ע יכולים לעשות כוונת התקיעות דהיינו להחריד הלבבות, וא"כ אמאי קאמר אשרי העם יודעי תרועה, אכן ע"ז קמ"ל דזה שמחריד לבותיהם לבד איננו מספיק ודי, כי אינם ראויים להוושע לא יועיל להם כלום, אלא שבני ישראל יודעים לכוין בהתקיעות את הקב"ה שיושע הוא כביכול והיינו לפתות את בורא"ם בתרועה במה שיכוונו למען ישועת ה' עבור כבוד שמו, וזה אינם יודעים האומות, ולכן אמר אשרי העם יודעי תרועה כי רק בני ישראל יודעים כוונה זו שעל ידה בוודאי יוושעו.

והנה חז"ל אמרו לנו שבזכות תקיעת שופר יתעורר עלינו הזכות אבות כאמרם ז"ל תקעו לפני בשופר של איל ואני אזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם, ובוודאי בזכותם הגדולה נוכל להוושע אף במצבינו השפל הזה, ואמרנו היום בההפטורה (ירמי' ל"א) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה מאנה להנחם, כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמע כי יש שכר לפעולתך ויש תקוה לאחריתך נאם ה' ושבנו בנים לגבולם, ואיתא ע"ז במדרש שלאחר החורבן באה רחל אמנו והתחננה לפני הקב"ה שבעת שהחליפה לבן בלאה מסרה לה את הסימנים שמסרה היא ליעקב אבינו כדי שלא תתבייש ולא קנאתי בה ולא הוצאתיה לחרפה ומה אני בשר ודם עפר ואפר לא קנאתי לצרה שלי ולא הוצאתיה לבושה ולחרפה ואתה מלך חי וקיים מפני מה קנאת לעבודת כוכבים שאין בה ממש והגלית את בני ונהרגו בחרב ועשו בם אויבים כרצונם, ורק טענותיה של רחל נתקבלו לפני השי"ת, ומיד נתגלגלו רחמי הקב"ה ואמר בשבילך רחל אני מחזיר את ישראל למקומן, והשי"ת יזכינו לזה במהרה בזכות האבות והאמהות אשר בריתם לא תמה וגודל צדקתם וקדושתם תעמוד לנו ותגן בעדינו להוושע במהרה.

לאמיר האפן אז מיר וועלן ארוסגיין פון דעם טאג מיט א אמת'דיגע ישועה א ישועה אמייתית ויקובל תפילותינו ברחמים וברצון לפני כסא כבודו ביחד עם תפילות כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם, המתאספים היום בבתי כנסיות ובבתי מדרשות להתפלל על כבוד שמו ית' המחולל בגוים ויעזור השי"ת שנזכה במהרה להישועה האמיתית בהגאולה השלימה בב"א.

אכן עפ"י דברינו יתיישב קושייתו באופן אחר, כי הנה כתב המהרש"א זלה"ה ב סוכה (דף ל.) על מאמרם ז"ל מאי דכתיב כי אני ה' אוהב משפט שונא גזל בעולה, משל למלך בשר ודם שהיה עובר על בית המכס, אמר לעבדיו תנו מכס למוכסים, אמרו לו והלא כל המכס שלך הוא, אמר להם ממני ילמדו כל עובדי דרכים ולא יבריחו עצמם מן המכס, אף הקב"ה אמר אני ה' שונא גזל בעולה, וכתב המהרש"א דמשו"ה נקט הכתוב עולה דייקא, כי חטאת ואשם וודאי דגזילה גמורה היא כיון דנאכלין אבל עולה שהכל שלו שכולה כליל וקריבה לגבוה ומתחילה ג"כ עולם ומלואו שלו הוא, הו"א שמותר להקריב אף מהגזול עכ"ד.

ובזה יתיישב על נכון קושיית הכפות תמרים שהקשה האיק יכולים לתקוע בקרנו של האיל והלא עולה היא שהרי לפי דברינו הנ"ל עיקר תפילותינו מתפלל תקע בשופר גדול לחרותינו כדי שע"ז יוושע הוא בעצמו ית' כביכול וא"כ אין כאן קושיא האיק מותר לתקוע בשופר של עולה, שהרי כל העולם היא של הקב"ה ולפי"ז אין שאלה כלל בדבר ובוודאי מותר לתקוע לצורך הקב"ה אף בשופר של עולה שהרי כל העולה שלו היא וגם התקיעה לו הוא.

וזהו כוונת אמרם ז"ל תקעו לפני בשופר של איל, היינו שיתקעו לפני לצורך הקב"ה, למען כבוד שמו ית' ועי"ז יקובל תפילתם אף אם לא יהיו ראויים וכדאים לכך, כיון שתפילתם הוא למען הכבוד שמים, וזהו ג"כ הענין מה שלא מתבהל השטן בתקיעות דמיושב אלא בתקיעות במעומד, כי בתקיעות דמיושב עדיין יכול לדמות בנפשו כי תוקעין ומתפללין לצורך עצמם שיגאלו מן הגלות המר הזה, וע"כ אינו מתבהל כי יודע השטן שאינם כדאים וראויים לזה, וממילא לא יקובל תפילתם אבל בהתקיעות השניות בעת שבני ישראל אומרים מלכיות וזכרונות שופרות ומתפללים למען כבוד שמו ית' המחולל בגוים, אז מתבהל השטן כי יודע שאם מתפללים למען כבוד שמים בודאי תקובל תפלתם כי הוא ית' בודאי כדאי להוושע וע"כ מתבהל רק אז כשאמרים מלכיות וזכרונות שופרות ומתפללים עבור הכבוד שמים וזהו הסמיכות להמירא הקודמת תקעו לפני בשופר של איל, שהכוונה ג"כ שיתקעו למען הקב"ה עבור כבוד שמו כמבואר.

ובזה יבואר ג"כ המדרש, וכי אומה"ע אינם יודעים להריע, כי הנה טבע השופר מחריד הלבב דכתיב היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו ובוודאי לא

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
דרשות תקיעת שופר שנת תשס"ח לפ"ק

נמסר לנו ע"י הוועד להוצאת ספרי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ותשוח"ח להם

יום א' דראש השנה

פעולה הצריכה, תעיר ותריע להכרית כל מריע מעל כל בני ישראל, אבל בעוה"ר כהיום הזה חסרנו כל אלה ואין אתנו יודע עד מה, והאיך נזכה לפעול בתקיעותינו חסד ורחמים לנו ולכל ישראל. כך התמרמר אבא מארי זללה"ה ברוב ענוותנותו.

ואנן מה נעני אבתריה, בשעה זו שאנו עומדים לפני תקיעת שופר, ותכלית תקיעת שופר להסיר המקטריגים ולהשבית חרון אף וחימה מעל כל בני ישראל, לבבות ישראל שבורים ורצוצים זה בכה וזה בכה, אי לנו בשמענו בעוה"ר צרות ישראל מרובים, בתי ישראל הם חשוכים באפלה ועיניהם מיחלות לישועה מן השמים, מהם בתי חשוכים המצפים להוושע בבני זש"ק, "מ'זאל נישט וויסן וואס דאס מיינט וואס פאר א צער דאס איז", מהם בתי חשוכים המצפים להוושע בפרנסה בהרחבה, ומהם בתי חשוכים המצפים להתקיים בהם חיי ולבריאיות השלימות, ומה מאד גדלה צערנו בימינו אלה, דבזמן שרבו צרות ישראל אין לנו אל מי לפנות ולבקש ישועה בעד כל המצפים לישועה, שנסתלקו הצדיקים ומפגיע אין בעדינו.

אכן כ"ק מרן אדמו"ר זללה"ה בברך משה (יודעי תרועה אות לה) נתן לנו עצה לזה, על פי מאמר המדרש (שמו"ר פ"א ס"ח) וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא, אף על פי שהם מתו, אלהיהם לא מת. ובכן העצה היעוצה בעדינו לצעוק אל השי"ת בעצמו, כי הוא ה' אלקינו אשר היה עם אבותינו הוא נמצא עמנו גם כהיום הזה, ואלהיהם של אלו לא מת, הוא קים ושמו קים, והוא ית"ש ימתיק הדין בעדינו לטובה ולברכה, עכ"ר. ובכן אנחנו נחליץ חושים ונשפוך שיחנו לפני ה' שיפנה אלינו ברחמיו וימשיך לנו ישועה.

ואפשר להוסיף עוד ולפרש ביתר ביאור דברי המדרש אף על פי שהם מתו אלהיהם לא מת, על פי מה שכתב באמרי נועם (פ' תבא) בפסוק והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך, יש לרמוז על מצות תקיעת שופר,

בחודש השביעי באחד לחודש, במדרש (ויק"ר פכ"ט ט"ג) יהודה ברבי נחמן פתח (תהלים מז ו) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר, בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי טעם, עלה אלהים בתרועה, ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים, אימתי בחדש השביעי. וצריך ביאור איך על ידי תקיעת שופר מתמלא הקב"ה עליהם רחמים.

(ב) במס' ראש השנה (דף טז:) אמר רבי יצחק, למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן, וכתבו התוס' (ד"ה כדי) בשם הירושלמי, כד שמע קל שיפורא וכו' אמר ודאי זהו שיפורא דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע ומתערבב, ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא. והמאמר הזה הוא הפלא ופלא איך יוכל האדם שהוא בשר ודם לערבב השטן שהוא מלאך.

(ג) רב סעדיה גאון זללה"ה כתב בטעם מצות תקיעת שופר, ענין השלישי שבא להזכירנו מעמד הר סיני שנאמר בו (שמות יט טז) וקול שופר חזק מאד, ונקבל על עצמינו מה שקבלו אבותינו על עצמם נעשה ונשמע, ויש להבין למה אנו מזכירין מעמד הר סיני בעת תקיעת שופר שבא בעיקרו לעורר לתשובה.

והנה כ"ק מרן אדמו"ר זללה"ה בדרשותיו לתקיעת שופר אשר באו כעת על הדפוס, התמרמר על שפלות ומצב הדור, דבימים מקדם כאשר היו בישראל צדיקי עליון, בבוא על האדם צרה והיה זקוק לישועה בתוך ביתו בגשמיות או ברוחניות, היה פונה דרכו אל הצדיקים אמיתיים שהיו כוחם גדול בתפלתם לפני ה' לפעול ברכה ולהצמיח ישועה, ובפרט בעת שהיו הצדיקים נגשים בדחילו ורחימו למצות תקיעת שופר והיו משיגים כוונותיה וסודותיה, כתקוע שופר היו ממשיכים ישועה, ותקיעת שופר פעלה לרצון בשמי מעל

אשר העיקר הוא לבל ידמה האדם בנפשו אשר הקול יוצא מכח הבעל תוקע, רק ידע כי כביכול בעצמו ית"ש הוא המשמיע קול השופר לעורר לבב האדם, והוא בבחינת שכינה מדברת מתוך גורונו, וזהו (תהלים מז ו) ה' בקול שופר, אשר כביכול בעצמו הוא בקול השופר. וזהו והיה אם שמו"ע, היינו כאשר יגיע הזמן של מצות שמיעת קול שופר, אז תשמע בקול ה' אלהיך, שתדעו שהוא קול ה' בעצמו היוצא מקול השופר, עכ"ד.

ומעתה יש לומר דהגם שאין אתנו יודע עד מה לכויין כוונת תקיעת שופר כאשר כווננו בה קמאי קדושי עליון צדיקים אמיתיים, עם כל זה אף על פי שהם מתו, אלהיהם לא מת, והוא ית"ש כביכול מצטרף עצמו עם התוקע בשופר, ועל ידי כן מצפים אנו שנוכח בכל אופן לעשות פעולה הראויה בשעת תקיעת שופר להוושע בדבר ישועה ורחמים.

ובזה יתבאר המדרש, בשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב ה' בקול שופר, והכוונה שהקב"ה בעצמו נמצא בקול שופר, והוא מצטרף עם בני ישראל בעת שתוקעין בשופר, וכח תקיעת שופר של כביכול המצווה ית"ש הוא בודאי גדול ונשגב ועושה פעולה הראויה, ועל ידי זה מתמלא הקב"ה עליהם רחמים ומרחם עליהם. וזה שאמר (תהלים פט טז) אשרי העם יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון, היינו שבעת התרועה הולכין באור פניו ית"ש המצטרף עצמו עם הבעל תוקע.

והנה בחינה זו שיזכה האדם לשמוע קול הקב"ה בשופר, והוא תלוי לפי מדרגת בני אדם, ועל דרך דמצינו במדרש גבי מתן תורה (שמו"ר פכ"ט ס"א) קול ה' בכח, לפי כחו של כל אחד ואחד. ובספיה"ק (מאור ושמש פ' יתרו) כתבו בביאור הדבר, דכפי הכנתם כך נגלה להם הקב"ה במתן תורה, כל אחד ואחד כפי הכנתו בדיבור נעשה ונשמע, כך זכה לשמוע מפי הקב"ה נתינת התורה, וזה שאמר לפי כחו של כל אחד ואחד, היינו כפי כחו של כל אחד ואחד שאמר נעשה ונשמע לפי בחינתו בהשתוקקות ובהתלהבות, כך שמעו כל אחד קולו של הקב"ה, עכ"ד.

ובזה יתבאר מה שאנו מזכירין מעמד הנבחר בעת תקיעת שופר, להורות שכמו במתן תורה זכו לשמוע הדיבור היוצא מפי הקב"ה כל אחד ואחד לפי בחינתו לפי הכנתו, כך בבוא ראש השנה כל אחד, לפי מה שהכין עצמו מקודם בתשובה ובמעשים טובים, כך זוכה

לשמוע קול השופר של הקב"ה המצטרף עם הבעל תוקע, שזה מתגלה לכל אחד לפי בחינתו והכנתו מקודם.

ועל דרך זה יל"פ הכתוב והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך, ובגמרא (סוכה מז:) דרשו חז"ל, אם שמוע בישן, תשמע בחדש. והיינו לפי מה שהוא עוסק בתורה בכל השנה, כך זוכה לבחינת תשמע לקול ה' אלהיך, שמתגלה לו ההארה בשעת תקיעת שופר לשמוע קול ה' המצטרף עם הבעל תוקע בשעת תקיעת שופר.

ולזה איתא במדרש (עיין ילקוט נצבים רמז תתקס) אמר להם משה לישראל, אם אתם רוצים לעמוד בדין עסקן בתורה. והיינו שעל ידי התורה יזכו בשעת תקיעת שופר שיעטרף הקב"ה עם הבעל תוקע בבחינת ה' בקול שופר, ועל ידי זה תפעול תקיעת שופר פעולה הראויה להתמלא עליהם רחמים ולצאת זכאי בדין.

ובזה מובן שפיר איך השטן מתערבב בשמעו קול השופר שתוקעין בני ישראל, שהגם שהתוקע הוא בשר ודם קרוץ מחומר והשטן הוא מלאך, עם כל זה מאחר שהשי"ת בעצמו מצטרף עם התוקע ושכינה מדברת מתוך גורונו בקול השופר, הגם שאין כל אדם זוכה להבחין בזה, מכל מקום השטן שהוא מלאך בשמעו קול השופר הוא שומע קולו של הקב"ה המצטרף עם הבעל תוקע, ולכן השטן מתערבב ומתבהל.

ב

אמנם י"ל עוד במה שכתב רב סעדיה גאון טעם לתקיעת שופר להזכירנו מעמד הנבחר, על פי מה שכתב א"י זללה"ה בייטב לב (פ' נשא) האריך בביאור המדרש קול ה' בכח לפי כחו של אחד ואחד, דהיינו הגם שהדיבור היה לכולם בשוה, אבל פירוש הדיבור היתה לפי בחינת כל אחד ואחד, וזה שאמר וידבר אלהים את כל הדברים האלה, כללות הדברים הנראה שוה לכל, היה לאמר, לכל אחד ואחד לפי ערכו, אנכי ה' אלהיך, כי נודע בשערים בעלה (משלי לא כג), כל חד לפום שיעורא דיליה (זוהר וירא קג:) מקבל עליו אלהותו ית', וזה אשר הוצאתיך דייקא, כי גם היציאה ממצרים, אם כי היה נראה שוה לכל, עם כל זה לפי האמת אינו דומה העבדות והגלות של זה לשל זה, כמו שנאמר (שמות ג ז) ראה ראיתי, ראיות הרבה, את עני עמי אשר במצרים, יש מי שכואב לו יסורי ממון מסים וארנוניות, יש שכואב לו יסורי גוף בחומר ובלבנים, ויש באבדן מולדתו, ויש שהעיקר אצלו יסורי הנפש קטנות הדעת לעבודת ה',

ומהם מי שכואב ונאנח על צערן של ישראל וצער גלות השכינה שעמהם, ואת צעקתם שמעתי מפני נוגשי"ו דייקא לשון יחיד, כי ידעתי את מכאובי"ו של כל אחד ואחד בפרטיות, כי לזה הוא עיקר הגלות והשעבוד בבחינת גשמיות של הגוף ולזה בבחינת רוחניות, והיציאה היה חירות לכל אחד ואחד לפי בחינתו, וכמו כן יקבל כל אחד ואחד אלהותו ומלכותו לפי ערכו עליו, עכ"ד. (וע"ע בייטב לב פ' יתרו ופ' ואתחנן).

ונמצא לפי זה כי מאחר שהקב"ה בעצמו תוקע בשופר והארה זו מתגלה לכל אחד לפי בחינתו, והלא השי"ת יודע ועד ומביט בפנימיות ישראל כל אחד מחסורו אשר יחסר לו בפרטיות, על כן בשעת תקיעת שופר משפיע השי"ת ברכה לכל אחד ואחד לפי בחינתו. ולזה בתקיעת שופר אנו מזכירין מתן תורה, להורות שכמו במתן תורה היתה הדיבור מיוחד לכל אחד ואחד לפי בחינתו, כך בתקיעת שופר בראש השנה שהקב"ה בעצמו מצטרף עם הבעל תוקע נשפע בו שפע רב ברכה והשפעה לכל אחד ואחד לפי בחינתו, להשפיע לו די מחסורו אשר יחסר לו, מי בבני, מי בחיי, מי במזוני, מי בשידוכים הגונים, כל אחד ואחד יושע בו במשאלות לבבו.

ובזה יש לפרש מה שאנו אומרים בתפלת היום, ותתן לנו ה' אלהינו באהבה את יום הזכרון הזה יום תרועה מקרא קודש זכר ליציאת מצרים, ולכאורה אינו מובן שייכות יציאת מצרים לכאן. אמנם על פי האמור י"ל הכוונה שזה מוסב על סגולת השופר להשפיע רב ברכה לכל בית ישראל, ולזה אמר ותתן לנו ה' אלהינו את יום הזכרון הזה יום תרועה, לתקוע בו בשופר, ועל דרך הכתוב (במדבר כט א) יום תרועה יהיה לכם, ופירש א"י זללה"ה בישמח משה (פ' אמור) כמו דדרשינן (ביצה כח:) גבי יום טוב לכם (שמות יב טז), לכל צרכיכם, והיינו לתועלתכם, עכ"ד. והטעם כי תקיעת שופר הוא מקרא קודש, שהשי"ת כביכול בעצמו ית"ש מצטרף עם הבעל תוקע בבחי' שכינה מדברת מתוך גרונו, ומכח זה נשפע השפעה מרובה לכל אחד ואחד ישועה פרטית, זכר ליציאת מצרים, כמו שהיתה ביציאת מצרים יציאה לכל אחד לפי בחינתו מן הגלות הפרטי שלו.

*

אולם לא המדרש עיקר אלא המעשה, בעמדינו עתה ברגעים נוראים טרם תקיעת שופר שסגולתו נשגבה, עלינו להתכונן בהכנה הראויה, הזמן קצר

והמלאכה מרובה, כל אחד ואחד צריך להתבונן במצבו ושלא לרמות את עצמו, כל אחד יודע את נפשו ואת מעשיו במחשבה ודיבור ומעשה, הזמן קצר והמלאכה מרובה, הרבה יש לתקן. והעיקר הוא למלאות השעה בתשובה אמיתי בפשפוש המעשים בחרטה על העבר ובקבלה על העתיד, ובתפלה ממעמקי הלב שתהא השעה הזאת שעת רחמים ורצון, ותפלותינו ותקיעותינו ותפלות ותקיעות כל ישראל מכל מקומות מושבותיהם יעלו לנחת רוח בשמי מרום ויעשו פעולה לטובה, הן המתפללים בביהמ"ד, והן המתפללים בביתם, וגם לרבות אותן השוכבים על ערש דוי ונפשם עליהם תאבל שאינם יכולים לילך לביהמ"ד ושופכים שיח נפשם לה' שיזכו לישועה.

התבוננתי היום בקריאת הפסוק (בראשית כא יז) שנאמר אצל ישמעאל, כי שמע אלהים אל קול הנער כאשר הוא שם, ופירש"י מכאן שיפה תפלת החולה שהיא קרובה להתקבל. הנה אתמול הובילו לבית החולים בחור צעיר לימים, לקחוהו מביתו לקחוהו מן הביהמ"ד לקחוהו מן הישיבה והובילוהו לביהמ"ד, כי שמע אלהים אל קול הנער, שאינו יכול להצטרף עם תפלת הרבים בביהמ"ד, רק כאשר הוא ש"ם בבית החולים, והקב"ה שומע לקול הנער שהוא בוכה ומתחנן ושופך נפשו בתפלה ובתחנונים שיזכה לישועה, ואז יפה תפלת החולה וקרובה להתקבל. וידוע דברי רש"י ז"ל (בראשית יז יט) למד קל וחומר בן הגבירה מבן האמה. ובכן אם נתקבלה תפלת בן האמה ישמעאל בהיותו חולה, בודאי שתפלת חולי ישראל השוכבים על ערש דוי יפה תפלתם וקרובה להתקבל, כאשר הוא ש"ם, ואנו מצטרפים עמהם בתפלותיהם.

ויה"ר שבתקיעותינו ותפלותינו יומשך ישועה פרטית לכל אחד ואחד לפי בחינתו, ובריות בו יפקדו להוושע בבני בשעה טובה, כאשר קרינו בפרשה דיומא וה' פקד את שרה, ואמרו חז"ל (ב"ר פנ"ג ס"ח) הרבה עקרות נפקדו עמה, הצריכים להוושע בחיי יוושעו בחיי, הצריכים להוושע במזוני יוושעו בפרנסה בהרחבה, וכמו כן כל אחד ואחד לפי בחינתו. ובעיקר שנוכח בעת תקיעת שופר לפעול את הישועה הכללית, וכמאמר הכתוב יום תרועה יהיה לכם, והיינו צורך הרבים וישועתן של ישראל, שזהו תכלית השופר לעורר שופר של משיח, ונזכה לשנה טובה ומבורכת, ולשנת אורה שנת ברכה שנה טובה ומתוקה, שנת גאולה וישועה במהרה בימינו אמן.

ליל ב' דראש השנה

שאמרו (ראש השנה לג:) מאי תרועה גנוחי גניח ילולי ליל, ובני ישראל מכירין לפתות את בוראן בשבורן רוחם שנשבר לבכם בקרבם ביודעם פחיתות ערכם, שעל ידי זה הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו לא בזה ולא שקץ ענות עני ומתרחצת להם למחול חטאתם, מה שאין כן אומות העולם כיון שאינם מתנהגים בענוה, גם תשובתם אינה רצויה לפני ה'.

ועל דרך זה יש לפרש מה דמתאמרא על ק"ז מרן הבעש"ט הקדוש זי"ע (הובא בדברי יואל פ' יגש עמוד תלב) כי בשעת יציאת נשמתו הטהורה ראו שפתותיו הק' מרחשות, ונגשו תלמידיו לשמוע מאמרו, ושמעו שהוא מתפלל התפלה (תהלים לו יב) אל תבואני רגל גאווה. ואבותינו ספרו לנו כזה גם על א"ז הקדושת יום טוב זללה"ה שביומו האחרון עלי אדמות, בא תלמיד חכם גדול ומחבר ספר לבקר אותו, ושמע שהקדושת יום טוב משנן לעצמו, עיקר הכל הוא שידע האדם ויכיר בנפשו שהוא אפס ואין, ובתוך כך החזיר פניו לצדו ואמר לו, ואפילו אם עושה ספר צריך גם כן להתחשב כאפס ואין.

ויש להסביר הענין למה התפלל הבעש"ט הקדוש תפלה זו דייקא ברגעיו האחרונות טרם הפרדו מעלי אדמות, כי בבוא העת ונשמת האדם נפרד מעל הגוף והיא עולה למעלה בשמי מעל, צריך הוא לעמוד בבי"ד של מעלה לתת דין וחשבון על כל מעשיו מיום הוולדו עד יום מותו, ולזה ברוב ענותנותו וקדושתו מחמת פחד ואימת הדין התפלל אל תבואני רגל גאווה, שיחזיק עצמו לעפר למטה, ואז יהיה גם עפר למעלה, ובזה יזכה להנצל מחומר הדין, הישפוט יוצר הכל אנוש עפר ונבזה. ולטעם זה עשה כן גם א"ז הקדושת יו"ט זללה"ה ששינן לעצמו מדת הענוה בדיבוריו האחרונים, שהיתה זאת כהכנה דרבה לקראת הדין למעלה, שזכות הענוה יעמוד לו ביום דין.

ועכ"פ בעמדינו בראש השנה שהוא יום הדין הגדול והנורא, בראש השנה יכתובו וביום צום כיפור יחתמו, מי לא נפקד כהיום הזה, תכלית הידיעה שנדע כי אנו מעצמינו אין לנו כלום שום זכות לזכות בדין, ועל ידי זה נוכל לפתות את בוראינו בתרועה ושבירות הלב, ובמה שנחזיק עצמינו במדת האין, זה גופא יהיה לנו למליץ יושר, ויוושע בו כל אחד בצרכיו, ונזכה לשנה טובה ומתוקה ולגאולה קרובה במהרה בימינו אמן.

איתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע וכו' אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים. וצריך ביאור במה יכולים בני ישראל לרצות את בוראן יותר מאומות העולם.

ויל"פ על פי מה שכתב בנועם מגדים (פ' תבא) בביאור אמרם ז"ל (יומא כג.) המעביר על מדותיו מעבירין ממנו כל פשעיו, כי באמת אין לחפש כלל אחר מעשה בני אדם ולהביאו לדין כי עפר הוא, וכאמרינו (בתפלת אבינו מלכינו) זכור כי עפר אנחנו, הישפוט יוצר הכל אנוש עפר ונבזה. אך זהו בתפוס האדם במדה זו, וכמ"ש (סוטה ח:) במדה שאדם מודד מודדין לו, אבל האדם הגאה ואינו מחזיק עצמו לעפר, אזי גם למעלה מחזיקים אותו לאיש להביאו במשפט על כל נעלם, ונקוט כללא בידך, עפר למטה עפר למעלה, וזה שאמרו המעביר על מדותיו ומחזיק עצמו כעפר ובשביל זה מעביר על מדותיו, אז מעבירים ממנו כל פשעיו, עכ"ד. (וע"ע בנועם מגדים פ' דברים).

וכענין זה כתב בקדושת לוי (לראש השנה) על הפיוט באין מליץ יושר מול מגיד פשע, דהעיקר הוא דאדם אף על פי שחטא, רק כיון שיודע שחטא ומבקש מלפניו יתברך שימחול לו ומכיר בשפלותו, זה הוא גופא למליץ יושר לפניו, וזהו באין, במדה שאדם מחזיק עצמו לאין, זה גופא מליץ יושר מול מגיד פשע, עכ"ד. ובזה אמרתי לפרש הא דמבואר בזוהר הקדוש (תצוה קפג:) דבזכות שישראל אוכלים מצה בפסח, ניצולין בדין בראש השנה. ביאור הדבר על פי מה שכתבו בספרים (עוללות אפרים מאמר פב) שחמץ רומז לגאווה, כי החמץ מטבעו לעלות מעלה מעלה, וכן הבעל גאה מגביה עצמו על כל, עכ"ד. ולכן בזכות אכילת מצה שהוא מורה על מדת הענוה, ובני ישראל לומדים מזה להתנהג בענוה, זוכין לצאת לדין בראש השנה, וזוכים למחילה סליחה וכפרה.

והנה איתא בגמרא (חולין פט.) אמר הקב"ה לישראל חושקני בכם שאפילו בשעה שאני נותן לכם גדולה אתם ממעטין עצמיכם, מה שאין כן אומות העולם, עי"ש. ובזה יתבאר המדרש אשרי העם יודעי תרועה, שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, כי תרועה רמז על שבירת הלב ושפלות הרוח, על דרך

יום ב' דראש השנה

תמרורים, ולמה הקדים לומר תחילה קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים, ואחר כך מפרש שהיא קול בכייתה של רחל אמינו.

ואפ"ל בביאור הענין דהנה בהביטנו על מצבינו תאחזנו חלחלה ורעדה, כי בעוה"ר צרות ישראל רבו עד אין שיעור בגשמיות וברוחניות, ומעולם היו צדיקים וקדושי עליון שליחי ציבור אשר עוררו רחמים לפני ה' לשכך חימה מעל שארית ישראל, אבל בימינו אלה נסתם כל חזון אבדו חסידינו ומפגיע אין בעדינו, שבורים אנחנו כחרס הנשבר, כי צרות ישראל נמצא בכל פינה ופינה, ממש אין בית שאין שם צרה ומצוקה, ואין לנו אל מי לפנות, מי שיעורר רחמים ויבקש ישועה.

אכן יש לומר שהגם דמצד עצמינו אין אנו ראויים לישועה ח"ו, עם כל זה אנו יכולים לפנות אל רחל אמינו ולפרש שיחתינו אליה, והיא מרחמת עלינו כאם המרחמת על בנה ומצטערת עם צעריו, וכששומעת בכייתנו היא בוכית ומיללת עמנו, וכיון שהיא בוכית הלא היא עצמה ראויה שתהיה נענית, ובכייתה אינה נדחית, ועל ידי זה אנו זוכים לישועה.

ועל דבר זה הביטה לנו הקב"ה, קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים, היינו מה שבני ישראל בוכים ומיללים על צרות ישראל המרובים, ובכייתם עולה לשמי רום עד שגם רחל אמינו שומעת קול בכייתנו, ואז רחל מבכה על בניה מאנה להנחם, כי אמינו רחל אם רחמנית היא ומצטרפת עם בכייתנו, ובכייתה נשמעת לפני כסא הכבוד לרחם עליה ועל בניה הנתונים במיצר, והיא אינה נדחית, ועל בכייתה באה הבטחת הקב"ה ושבנו בנים לגבולם ויזכו לישועה.

ומדרך העולם בזמן שיש לו לאדם צרה בתוך ביתו וזקוק לישועה, אז הולך אל אמו ומפרש שיחתו אליה, בכך גם אנחנו נבא לעת כזאת ונפרש שיחתנו לפני אמינו, נעורר נא בבכייתנו את רחל אמינו, נספר נא לה את צרותינו, ושלש עקרות הופקדו בזה היום, כמבואר בגמרא (ראש השנה י:): דבראש השנה נפקדה שרה רחל ורחנה. מי כמו רחל אמינו יודעת ומבינה צער הגדול של חשוכי בנים, היא אמרה הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי, מי כמוה מבינה הצער של מיתת האם בשעה שבביתה נשארים בנים יתומים, הבה נעורר רחמים, ובכייתנו ותפלתנו יעלה למכון שבתו השמים להושיע את ישראל ממצוקתם.

איתא במדרש (ויק"ר פכ"ט ס"ג) יהודה ברבי נחמן פתח (תהלים מזו ו) עלה אלהים בתרועה ה' בקול שופר, בשעה שהקב"ה יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי טעם, עלה אלהים בתרועה, ובשעה שישאל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה, עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים דכתיב ה' בקול שופר, ומתמלא עליהם רחמים ומרחם עליהם והופך עליהם מדת הדין לרחמים, אימתי בחדש השביעי. וצריך ביאור איך על ידי תקיעת שופר מתמלא הקב"ה עליהם רחמים.

(ב) עוד איתא במדרש (שם ס"ד) אשרי העם יודעי תרועה, וכי אין אומות העולם יודעים להריע כמה קרנות יש להן וכו' ואמרת אשרי העם יודעי תרועה, אלא שהן מכירין לפתות את בוראן בתרועה, והוא עומד מכסא הדין לכסא רחמים ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין למדת רחמים. וצריך ביאור במה יפה כחן של ישראל יותר מאומות העולם לפתות בתרועה.

(ג) במס' ראש השנה (דף טז:): אמר רבי יצחק, למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין כדי לערבב השטן, וכתבו התוס' (ד"ה כדי) בשם הירושלמי, כד שמע קל שיפורה וכו' אמר ודאי זהו שיפורה דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע ומתערבב, ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא. והמאמר הזה הוא הפלא ופלא איך יוכל האדם שהוא בשר ודם לערבב השטן שהוא מלאך, וגם צריך ביאור הא בכל שנה ושנה תוקעין בשופר והוא ממצות הבורא ית"ש והשטן יודע מזה, ולמה יטעה לומר שזהו שיפורה דיתקע בשופר גדול.

(ד) כתיב (תהלים פא ד) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב. ונראה בהקדם דברי כ"ק מרן אאמו"ר זללה"ה בכרך משה (יודעי תרועה אות י) שבזכות תקיעת שופר מתעורר זכות האבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב, וגם זכותה של רחל אמינו שהזכרנו היום בהפטורה (ירמיה לא יד) כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה, עכ"ד. אמנם יש לדקדק במקרא זה, קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה, דלכאורה מה שאמר נהי בכי תמרורים מוסב על בכייתה של רחל אמינו, ואם כן לפי צחות הלשון היה לו לומר קול ברמה נשמע רחל מבכה על בניה נהי בכי

רחל לכך שתהיה נכנסת בעובי הקורה יותר לאפוש
ברחמי, עכ"ד.

וזהו ביאור הפסוק, תקעו בחודש שופר, כדי
לערבב השטן בכח התפלות ודמעות של רחל אמינו,
ואם תאמר למה נבחרה רחל אמינו יותר מכל האמהות
להתפלל על בני ישראל, לזה אמר כי ח"ק לישראל
הוא, האי חק לישנא דמוזני הוא (ביצה טז), והיינו
שיוסף הצדיק כלכל כל בית אחיו והיו כאילו ילדו,
ולכן נחשבים כל ישראל כבני רחל, ורחל אמינו הוא
אמה של כלל ישראל, ולכן שפיר היא נכנסת לעובי
הקורה לפעול בתפלתה ישועה ורחמים בעבור כל
ישראל.

ולפי זה יתבאר היטב מעלת בני ישראל יתר על
האומות העולם שיודעין לפתות את בוראן בתרועה, כי
דוקא בני ישראל שכולם נחשבים לבני בניה של רחל
אמינו, על כן על ידי בכייתם ושכירת הלב היוצא בקול
השופר, מתעורר בכיית רחל אמינו והיא אינה חוזרת
ריקם, מה שאין כן האומות העולם שאין להם זכות
האמהות, אינם יכולין לרצות את בוראן בתרועה.

ובזה יתבאר הגמרא למה תוקעין ומריעין כדי
לערבב השטן, וכתבו התוס' שאומר ודאי זהו שיפורא
דיתקע בשופר גדול ומטא זימניה למתבלע ומתערבב,
והיינו מחמת שבשעת תקיעת שופר בראש השנה קול
ברמה נשמע נהי בכי תמרורים של צרות ישראל, ואז
מתעורר רחל אמינו לבכות על בניה, על כן כיוון
שדמעותיה אינן חוזרות ריקם, הרי גם באותו שעה
מבטיחים לה לרחל הבטחת ושבו בנים לגבולם, על כן
השטן מתערבב, שהוא סובר שמא עתה הגיע עת
לחננה כי בא מועד, וזהו שיפורא דיתקע בשופר גדול
ובאו האובדים מארץ אשור וגו' להשיב שבתינו
לארצינו.

ויה"ר שבשמים יתעוררו עלינו ברחמים מרובים,
ונזכה לשנת גאולה וישועה, שנה שתולכנו בה
קוממיות לארצינו, ויוושע כל אחד בפרטיות בבני חיי
ומזוני רוויחי, ויהיה השנה הבא לקראתינו לשלום שנה
טובה ומבורכת שנת אורה שנת ברכה, בביאת גואל
צדק במהרה בימינו אמן.

ובזה יתבאר למה השטן מתבהל מקול תקיעת
שופר, דהנה בעת תקיעת שופר מתעורר בכיית רחל
אמינו, כי תקיעת שופר הוא ענין תפלה על צרות
ישראל, על דרך שאמרו (ראש השנה לד.) שלשון
תרועה פירושו גנוחי גניח ילולי יליל, כי הבל השופר
יוצא מפנימיות האדם ע"ד מאן דנפח מתוכו נפח,
ובשעת תקיעת שופר מתגלה עמקי לבב הישראלי אשר
במסתרים תבכה נפשינו מרוב צרה ועקתא, וקול זה
הולך למרחוק עד שמי מרום, על כן מזה מתעורר גם
רחל אמינו לבכות לפני כסא הכבוד. וכיון שעל בכייתה
אין שום קטרוג והיא בטוחה לבשורת ישועה, על כן
כאשר שומע השטן קול השופר המעורר רחל אמינו
לבכות על צרות ישראל, אז מתבהל ומתערבב, כי הוא
רואה כי כלתה אליו הרעה ולא יוכל עוד לקטרג, שהרי
רחל אמינו בודאי כדאי היא שתפלתה תעשה רושם
לטובה שיזכו בניה לישועה.

ובזה יתבאר המדרש, בשעה שישראל נוטלין את
שופריהן ותוקעין הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא
רחמים, כי מאחר שבשעת תקיעת שופר מתעורר רחל
אמינו לבכות על צרות ישראל ויש לה הבטחה מפי
הקב"ה שבכייתה אינה חוזרת ריקם, על כן כח תקיעת
שופר נשגבה למאד להשפיע רחמים מרובים על כל
ישראל.

והטעם למה דוקא רחל אמינו זוכית להבטחה זו
ולפעול הישועה בעד כל ישראל, ביאר כ"ק מרן דו"ז
זללה"ה בדברי יואל (פ' ויחי עמוד תקמו) על פי מה
שדרשו חז"ל (סנהדרין יט:) על הפסוק (תהלים עז טז)
גאלת בזרוע עמך בני יעקב ויוסף סלה, וכי יוסף ילד
והלא יעקב ילד, אלא יעקב ילד ויוסף כילכל, לפיכך
נקראו על שמו. נמצא כי המפרנס ומכלכל נחשב לו
כאילו ילדו. ולזה נבחרה דייקא רחל מכל האמהות
שהיא תבא לעזרת ישראל בעת צר, ונקברה בדרך אפרת
הוא בית לחם, כדי שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם
נבזרזאדן ויהיו עוברים דרך שם, יצאת רחל על קברה
ובוכה ומבקשת עליהם רחמים, כי מאחר שכל ישראל
נקראו בני יוסף בשביל שיוסף כילכל אותם, אם כן לפי
זה כל ישראל נחשבים לבניה של רחל, ועל כן נבחרה

לעילוי נשמת

הרבני המפורא בונה ומקים עולת של תורה

הרב החסיד ר' אלקים געציל ב"ר שלום בערגער ז"ל

נלב"ע ט' תשרי

ערב ראש השנה תשס"ט לפ"ק

בס"ד

אל מע"כ ידידינו ותומכי כוללינו הע"י

בפרוס עלינו השנה החדשה שגורה בזה ברכותינו
יה"ר שתזכו להכתב בספרן של צדיקים גמורים
לאלתר לחיים טובים ולשלום ולשפע ברכה והצלחה
מתוך אושר ועושר וכל מיני ישועות

ובהזדמנות זו נביע לפניכם רגשי תודה המפעמות בלבינו
על עזרתכם ותמיכתכם התמידית למען כוללינו הק'
כולל עצי חיים לצדקת רבי מאיר בעל הנס
אשר בצל כנפיה חוסים קרוב למאה אברכים
ת"ח ויראי שמים והווגים בתורה מן הבוקר עד הערב

בתרומתכם הנדיבה חלק כחלק תאכלו ויזקף לזכותכם כח התורה המתרבה
וניתוסף בתוככי כוללינו הקדושה לשם לתהילה ולתפארת
אלקא דמאיר יענכם להתברך בכל מיילי דמיטב וימלא ה' כל משאלות לבכם לטובה ולברכה

המברכים ביקרא דאורייתא

הנהלת הכולל